

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра психологічної та педагогічної антропології
Психологічна служба

**МОДЕЛІ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ
У СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТАХ**

Models of life creating in modern socio-cultural context

Матеріали доповідей вузівської науково-теоретичної
інтернет-конференції для студентів, аспірантів, викладачів, учителів шкіл,
вихователів

10 грудня 2021 р.

Харків-2021

УДК 159.923 (082)

Редакційна колегія:

- Дорожко І.І. - голова оргкомітету, завідувач кафедри психологічної та педагогічної антропології, доктор філософських наук, кандидат психологічних наук, професор;
- Туріщева Л.В. - відповідальний секретар оргкомітету, доцент кафедри психологічної та педагогічної антропології, кандидат психологічних наук;
- Жванія Т.В. - доцент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук, заступник декана факультету психології та соціології.

В 54 Моделі життєтворчості у сучасних соціокультурних контекстах: Матеріали вуз. наук.-теорет. інтерн.-конф., 10 грудня 2021 р., Харків / Харк. нац. пед. ун-т; за ред. І. Дорожко, Л.Туріщева, О.Малихіна – Х.: ХНПУ, 2021. – 76 с.

Затверджено

Редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 11.11.2021 р.)

Збірка включає матеріали аспірантів, студентів, учителів шкіл, викладачів, які подано до участі у вузівській науково-теоретичній інтернет-конференції 10 грудня 2021 р. Матеріали рекомендовано до друку: редакційно-видавничою радою (протокол № 7 від 11.11.2021) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

The collection includes report materials of postgraduates, students, school teachers and lecturers, which were given to participate in university scientific and theoretical internet-conference 10 December 2021.

УДК 159.923 (082)

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2021

ЗМІСТ

<i>Агаркова І.</i> МЕТОД СТВОРЕННЯ КОМІКСІВ НА УРОКАХ.....	5
<i>Акопова А.</i> ПІЗНАННЯ СЕБЕ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЩІ.....	6
<i>Антонюк Н.</i> РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ.....	7
<i>Балюк О.</i> РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДЛІТКІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	8
<i>Бекетова О.</i> ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТЕМПЕРАМЕНТУ УЧНІВ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	9
<i>Бережна Н.</i> ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЧИТАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	10
<i>Берлізева Т.</i> ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД - ЯДРО ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У УЧНІВ.....	11
<i>Борисовська Ю.</i> ПРОФІЛАКТИКА І КОРЕКЦІЯ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ВЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ.....	12
<i>Бугар В.</i> РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА.....	13
<i>Волинкіна Н.</i> ЖИТТЄВІ НАВИЧКИ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ЖИТТЯ.....	14
<i>Герасименко Т.</i> СТУДЕНТСЬКИЙ ВІК ЯК ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ.....	15
<i>Гетьман О.</i> СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	16
<i>Гетьманська Р.</i> ФОРМУВАННЯ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ.....	17
<i>Гиренко І.</i> КОМУНІКАТИВНІ УМІННЯ ДІТЕЙ З ООП В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	18
<i>Деркач Ю.</i> РЕКОМЕНДАТИВНА ПАМ'ЯТКА БАТЬКАМ ДЛЯ АДАПТАЦІЇ П'ЯТИКЛАСНИКІВ В УМОВАХ НУШ.....	19
<i>Джигіт М.</i> РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	20
<i>Довженко О.</i> ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ МАЙБУТНЬОЇ КАР'ЄРИ.....	21
<i>Довжик К.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ПСИХОДРАМИ.....	22
<i>Домилівська Ю.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	23
<i>Домніч Л.</i> ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ НА УРОКАХ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ.....	24
<i>Дорошко В.</i> ОСВІТА У ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	25
<i>Єременко І.</i> СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ У КОЛЕКТИВІ ЗДО.....	26
<i>Єфіменко Н.</i> ФОРМИ ТА ТЕХНІКИ АКТИВІЗАЦІЇ МИСЛЕННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ.....	27
<i>Жуковська І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ.....	28
<i>Ісаєва А.</i> РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.....	29

Ісмаїлова В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ.....	30
Карікова В. ОСОБЛИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	31
Кіріченко І. ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИХ ВПРАВ В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	32
Клокова Є. АГРЕСИВНА ПОВЕДІНКА УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ТА ЇЇ ПОДОЛАННЯ.....	33
Ковальова Д. РОЛЬ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРИРОДНИЧИХ НАУКАХ І ТЕХНОЛОГІЯХ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	34
Ковальова Т. РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	35
Коваленко Л. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	36
Коляда А. ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ.....	37
Коротун М. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКО-ЛІДЕРСЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	38
Коширова К. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....	39
Леонова Т. РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	40
Лепшеєва М. ІМІДЖ ВЧИТЕЛЯ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	41
Луцик О. «КУБИКИ ІСТОРІЙ» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗПР.....	42
Майорова О. GOOD INCLUSION GAME (GIG) ЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ «ДЛЯ ВСІХ».....	43
Малихіна Н. МОЖЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПОДОЛАННЯ МІЖСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ У КОЛЕКТИВІ.....	44
Маркелова А. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ.....	45
Медведська О. МОТИВАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ НАВЧАННЯ.....	46
Моїсеєва Я. РОЗВИТОК НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ НА СЕРЕДНЬОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ.....	47
Назаренко О. РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ.....	48
Носик Ю. ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ УВАГИ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	49
Носова Я. ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ.....	50

Овчарова Д. РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	51
Пегліванян Д. РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ.....	52
Пиндич А. ПСИХОЛОГО–ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	53
Похлеба А. СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	54
Приймак Л. ПРЕВЕНТИВНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	55
Радченко Я. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК НЕОБХІДНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	56
Сагіна Ю. ЛІДЕРСТВО В СТУДЕНТСЬКОМУ КОЛЕКТИВІ.....	57
Садовнича А. ПОЧУТТЯ СУБ'ЄКТИВНОЇ САМОТНОСТІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ.....	58
Саккер О. ФОРМУВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	59
Свіргун І. ОНЛАЙН ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	60
Семенченко Г. ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ НУШ.....	61
Синящок В. ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗІЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	62
Сінчук Ю. ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕНТРАЦІЇ УВАГИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	63
Слюсаренко О. ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ.....	64
Соловійов М. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ «ЗАХИСТУ УКРАЇНИ».....	65
Сорочан З. КОГНІТИВНА МЕТОДИКА У ВИКЛАДАННІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	66
Степанова-Василевська Г. СУЧАСНА ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....	67
Тіщенко Г. УМОВИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМИН МІЖ ВИХОВАТЕЛЕМ ТА ДІТЬМИ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	68
Удовик Т. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	69
Цема В. ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ АРТПЕДАГОГІКИ У КОРЕКЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ З ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ.....	70
Швидка Д. ПСИХОЛОГІЧНІ ПОРТРЕТИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ООП.....	71
Юсіфова Н. ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ. У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	72
Інформаційний лист конференції.....	73

МЕТОД СТВОРЕННЯ КОМІКСІВ НА УРОКАХ

Головною метою літературної освіти є виховання творчого читача із самостійним критичним мисленням, формування гуманістичного світогляду, загальної культури та естетичних смаків особистості. Саме цій меті відповідає залучення до навчального процесу вправ на створення коміксів за прочитаним твором. Цю вправу я використала з учнями 6 класу при вивченні роману В. Нестайка «Тореадори з Васюківки».

Обираючи завдання на створення коміксів, я, перш за все, ставила собі за мету сформуванню в учнів аналітичні навички та зацікавити читанням. Ця методика сприяє глибшому аналізу твору, розвиває авторське мислення, розуміння прочитаного. На думку О. Г. Соніна, комікс – це відгук на прочитаний твір, який передає оцінку й особисті емоції читача.

Під час створення коміксів до твору учні краще запам'ятовували події з роману, розкривали причинно-наслідкові зв'язки, сортували матеріал, вправно визначали значущі. Обираючи репліки для героїв коміксів, шестикласники виокремлювали найважливіші моменти для характеристики головних героїв. Отже, це розвиває їх вміння аналізувати і синтезувати. Завдання на створення коміксів учні отримували додому, попередньо обговоривши його в класі. Ми обирали епізод, який розбивали на кадри. Діти вибирали з тексту або вигадували надписи, що передавали головну думку кадра і репліки героїв.

Отже, комікси мають значні можливості використання на уроках літератури, допомагають зробити навчання більш наочним, продуктивним, сприяють розвитку творчих здібностей.

А. Акопова

УМЛФ ім. Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

ПІЗНАННЯ СЕБЕ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Актуальним питанням у підлітковому віці є пізнання та розуміння власної особистості, а саме: що цікавить підлітка, зрозуміти свій тип характеру, виявити свої слабкі та сильні сторони, знайти справу «своєї душі». Для багатьох це зробити дуже непросто, бо на розуміння дитини може впливати безліч факторів. Хтось ще з дитинства нав'язує підлітку свої інтереси, найчастіше цими людьми виявляються батьки. Або підлітки дуже часто дивляться на своїх однолітків і намагаються брати з них приклад у всьому, навіть якщо це суперечить їм самим. Дуже важливо, щоб дитина зрозуміла, що вона повинна самостійно обрати свій життєвий шлях, але при цьому дослухатися й до порад оточення, особливо рідних, але свій вибір зробити самостійно. «Хто я? Чи подобається мені той, ким я є? Що мене по-справжньому цікавить?»,- повинен відповісти сам собі підліток, але зробити це дійсно щиро. Дуже добре, коли людина аналізує подібні речі в затишному та спокійному місці, де їй ніщо та ніхто не буде заважати. Зрозуміти, до чого прагне душа підлітка, що йому насправді цікаво, можна тільки тоді, коли він почне щось робити та якомога більше випробувати себе в різних діяльностях. Не сподобалося й не вдається одне хобі - значить треба не опускаати руки та пробувати нове, поки не знайдеться те, що буде запалювати той самий вогник всередині. Головне не стояти на місці й зрозуміти, що невдачі завжди будуть виникати на життєвому шляху, та це абсолютно нормально. Можливо комусь краще розібратися в собі допоможе психологія. Зараз є купа ресурсів, цікавих статей, книжок щодо цього. Або, якщо є можливість, то можна сходити до психолога. Він допоможе виявити причини непорозуміння себе та направити людину в потрібне русло. Тобто найголовніше спочатку - це зробити перший крок назустріч самому собі, а далі вже дивитися й активно розвиватися. Треба бути відвертим насамперед із самим собою, і тоді, безперечно, все вийде.

РОЗВИТОК МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ

Функцію підготовки життєвих смислів особистості в інформаційному середовищі покладено на медіаосвіту. Перед педагогами постає завдання забезпечити учнів необхідним методологічним інструментом критичного аналізу інформації.

Строгість математичних суджень якраз допомагає у визначенні істинності тверджень. Саме на прикладі таких понять, як теорема й гіпотеза, учням легко показати, яким твердженням можемо довіряти, а які потребують дослідження, як відрізнити факти від суджень. Простий приклад, який ми можемо опрацювати в темі «Правильні багатокутники»: треба уявити нескінченне поле і необхідно його покрити однаковими фігурами, які не дадуть прозорів. Які фігури потрібно вибрати, щоб за найбільшої площі покриття вони мали найменший периметр? Ваші гіпотези? Звісно, ми почуємо такі варіанти припущень, як квадрат, трикутник, правильний шестикутник тощо. У трьохсотому році Папп Александрійський заявив, що ідеальна фігура для цієї побудови — правильний шестикутник, як у бджолиних стільниках. І якщо жартома, то світ розділився на тих, хто вірив у бджіл і тих, хто не вірив. Лише 1999 року Томас Гейлз поставив крапку в суперечках про конструювання стільників. Він довів, що ідеальна фігура при діленні площини на однакові дрібніші частини — правильний шестикутник.

Модель сприйняття інформаційних повідомлень у соціумі працює так само, як і в математиці. Когось можна швидко переконати, надавши «переконливі» аргументи, а комусь їх недостатньо, і людина перевірить інформацію. Ставити під сумнів тези та аргументи інформаційного відеоролика, перевіряти посилання на дослідження або компетентність експертів. Тож, починаючи роботу з медіаконтентом, треба дати час, щоб учні навчилися працювати з використанням чисел і математичних понять, розуміти, про які математичні процеси йдеться і в якому контексті.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДЛІТКІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Пізнавальні інтереси розглядаються як спрямованість особистості на зовнішній світ, що характеризується активністю й вибірковістю, бажанням пізнати предмети та явища, що здійснюється на тлі позитивного емоційного ставлення. Наявність пізнавальних інтересів у школярів виступає як одна з умов засвоєння ними знань, збагачення їх учіння як складного виду діяльності, тому їх розвитку слід приділяти особливу увагу.

Проблема розвитку пізнавальних інтересів підлітків на уроках англійської мови набуває актуальності, оскільки за їх відсутності в учнів значно погіршується якість навчання, швидко втрачаються сформовані в них вміння та навички. Основними методами стимулювання пізнавальних інтересів учнів на уроках іноземної мови, за думкою дослідників, виступають: інтерактивні методи навчання («мозковий» штурм, рольові та ділові ігри, case method, дебати тощо), комунікативний метод, використання нетрадиційних уроків (уроки-екскурсії, уроки-вікторини, уроки-подорожі), метод проектів, технологія співпраці та використання цифрових технологій, поєднання на уроці групової та індивідуальної форм роботи.

На сьогодні, у зв'язку з поширенням дистанційних форм навчання особливу увагу вчителів привертає використання Інтернет-технологій з метою підвищення мотивації до вивчення іноземних мов. Так, американський вчений Д. Кристал у своєму дослідженні доводить, що онлайн-спілкування є необхідним засобом вдосконалення у школярів навичок усного мовлення, створює основу для розвитку навичок письмового мовлення та загалом позитивно позначається на їх навчальній мотивації.

Отже, успішне навчання підлітків іноземної мови передбачає насамперед розвиток у них пізнавальних інтересів до її вивчення.

ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТЕМПЕРАМЕНТУ УЧНІВ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Серед основних принципів навчання за програмою НУШ виділяють принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів. Як ми знаємо, від природи всі діти різні, та кожній дитині властиві свої риси, які впливають на успішність у навчанні. Серед них можна виділити темперамент дитини. Темперамент вивчали: І. Павлов та Б. Теплов, Г. Айзенк, С. Берт, К. Сіґо, О. Томас, К. Юнг.

У нашому дослідженні ми використали методику Г. Айзенка. Було виявлено, що серед 28 учнів другого класу: 43% становлять діти-сангвініки, 28% – діти-холерики, 18% – діти-флегматики та 11% – діти-меланхоліки. Виходячи з цього, можна підібрати методи роботи, що враховували б особливості всіх дітей та сприяли розвитку необхідних для них якостей. Для сангвініків доречним є використання методів, що потребують швидкої реакції та зміни діяльності. Але треба враховувати, що такі діти здатні до поверховості. У холериків в поведінці може проявлятися нездатність до самоконтролю, гарячковість. Для них доречними будуть творчі завдання з подальшою демонстрацією результатів (робота в парах та групах, створення плакатів). Для флегматиків варто підібрати вправи, що передбачають зосередження протягом часу (проектна діяльність, вправи на розвиток уваги та пам'яті). У меланхоліків часто проявляється підвищена емоційна вразливість, глибина та стійкість почуттів, тому для них можна використати метод створення тематичного портфолію з різними творчими завданнями, що збирається протягом тривалого часу.

Отже, чергування цих методів на уроках забезпечить врахування особливостей темпераменту учнів та розвиток необхідних для них якостей, що допоможе досягати високих результатів та зробити процес навчання цікавішим.

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЧИТАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасні діти отримують інформацію та навчаються переважно за допомогою гаджетів. Але основне джерело навчання для молодших школярів – це все ж таки книга. Читацька компетентність – ключова і дуже важлива. Адже без належних читацьких навичок важко сформувати усі інші. Тож стратегічною метою вчителя початкових класів вважаю формування мотивації до читання. Робота з книгою повинна приносити дитині радість, процес читання має бути цікавим, добровільним, а не примусовим. Такої мети можна досягти, комплексно плануючи різні види робіт під час уроків, ранкових зустрічей, виховних заходів.

Літературним калейдоскопом для дітей можуть стати на уроках читання презентації книг, які вони читають, та малюнків до них. Діти називають імена авторів, діляться емоціями, враженнями про уривки творів, які найбільше сподобалися. Свою роботу учні відтворюють у щоденниках читача. Щотижня разом з учителем підбивають підсумки, які перетворюються у доброзичливе змагання. З особливою цікавістю школярі сприймають твори, які були заздалегідь розрекламовані за допомогою буктрейлерів. Мотивують до читання відеозвернення авторів. Такий перегляд вчитель організовує перед знайомством із твором. Діти заряджаються позитивом і налаштовуються на читання із задоволенням.

Заохочують до читання нетрадиційні форми роботи над текстом. Наприклад, коли на екрані демонструється мультфільм до казки, а дітям треба знайти у тексті відповідні уривки. Або костюмоване читання в особах чи влаштування у класі свята, про яке прочитали.

Специфіка роботи з молодшими школярами вимагає від учителя бути творчим, винахідливим і позитивним. Дитині повинно бути цікаво. Тоді читання перетворюється на захоплюючий процес пізнання і нових відкриттів.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД - ЯДРО ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У УЧНІВ

Діяльнісний складник є ядром кожної компетентності, адже він найбільшою мірою забезпечує формування здатності учня діяти. Його операційним механізмом є дії, операції, уміння, навички. Між ними існує тісний зв'язок, який необхідно враховувати у процесі розроблення міжпредметних завдань і методики формування в учнів діяльнісного складника компетентності. Механізмом усіх видів діяльності є дії. «Людська діяльність не існує інакше, як у формі дій або ланцюга дій. Способи реалізації дій є операціями». Будь-яка розумова дія складається з певних операцій, а основою всіх розумових дій є процеси аналізу та синтезу. Виконуючи їх, учень спостерігає, виокремлює ознаки, частини, диференціює відоме і невідоме, виявляє та пояснює зв'язки.

Так, на уроках читання одна із задач учителя – вчити дітей формулювати свої думки, оціночні судження, переконання, незалежно від інших, тобто мислити індивідуально. Розвивати такі уміння в учнів може допомогти вчителю використання стратегії «Ромашка Блума». Один з найдієвіших прийомів з організації мислення, розроблений англійським письменником, психологом і фахівцем в області творчого мислення Едвардом де Боно, «Метод шести капелюхів», який допомагає розвивати гнучкість розуму, креативність, приймати правильні рішення.

Діяльнісний підхід ефективно поєднується з різними сучасними технологіями: ІКТ, ігрові технології, технологія критичного мислення, дослідницької та проектної діяльності, проблемного навчання. Тому, як зазначив Г.Спенсер: «Велика мета освіти - це не знання, а дії», які сприяють формуванню компетентностей у учнів, визначених у концепції НУШ.

Ю. Борисовська

факультет початкового навчання

ПРОФІЛАКТИКА І КОРЕКЦІЯ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ВЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Проблема стресостійкості людини в різних професіях з давніх-давен привертала увагу психологів. Існують професії, в яких людина відчуває почуття внутрішньої емоційної напруженості. До них відносять вчителів, психологів, лікарів, вихователів та інших працівників соціальної сфери діяльності. Історія терміну «синдром емоційного вигорання» починається з 1974 року, коли американський психіатр Н.І. Freudenberger вперше звернув увагу на цей феномен і описав його як «поразку, виснаження або зношення, що відбувається з людиною внаслідок різко завищених вимог до власних ресурсів і сил». Своєчасна діагностика, профілактика і корекція знижує негативні наслідки синдрому емоційного вигорання. У переліку методів дослідження для роботи практичного психолога закладу освіти мають міститися ті, що спрямовані на своєчасне виявлення цього стану у педагогічних працівників. Так, одним з методів дослідження емоційного вигорання є «Методика діагностики емоційного вигорання» (В. Бойко), вона дає можливість системно і детально проаналізувати міру вираженості дванадцяти симптомів синдрому «вигорання», враховуючи компоненти, до яких вони відносяться.

Серед педагогів Безлюдівської ОТГ нами було проведено дану методику та отримано такі результати: за фазами напруження та знесилення у педагогів виявлено, що симптоми ще не сформовані (31 бал), а за фазою резистенції - 46 балів, що свідчить про домінування цієї фази, що пов'язано з початком утворення симптому. І хоча у респондентів ще не має граничного показника, такого як: емоційна дезорієнтація, переживання обставин, емоційний дефіцит (за цими шкалами показники більше 10 балів), отримані результати потребують профілактики й корекції цього стану засобами тренінгової роботи.

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

Мотивація у навчальному процесі має велике значення для здобувачів освіти. Вибір навчального закладу залежить від інтересу до професії та прагнення в майбутньому займатися саме цією діяльністю. На жаль, сучасна мотивація студентів дуже часто залежить від престижу професії, впливу рідних та інших факторів. Мотивацію навчального процесу досліджувало багато вчених. Різний підхід до вивчення цієї проблеми приводив до подібних результатів. Так, у дослідженні А.О. Реана був виявлений цікавий факт: результати тестування студентів-майбутніх педагогів за шкалою їхнього загального інтелекту були зіставлені з рівнем успішності. Виявилось, що відсутній значущий зв'язок рівня інтелекту студентів із показниками успішності як із фахових предметів, так і з дисциплін загальногуманітарного циклу. Цей нібито дивний факт отримав подальше висвітлення в дослідженні В.О. Якуніна та М.І. Мешкова, які встановили ще одну суттєву закономірність. З'ясувалось, що «сильні» і «слабкі» студенти все ж таки відрізняються один від одного, однак не за рівнем інтелекту, а за мотивацією до навчальної діяльності. Для «сильних» студентів характерною є внутрішня мотивація: вони мають потребу в опануванні професією на високому рівні, орієнтовані на отримання міцних професійних знань і практичних умінь. Щодо «слабких» студентів, то їхні мотиви загалом зовнішні, ситуативні: уникнути осуду і покарання за низьку успішність, не залишитися без стипендії тощо. Отже, мотивація у виборі професії, вивчені та здобутті знань, умінь та навичок має вагоме значення. Для здобувачів освіти дуже важливо усвідомлювати свої наміри, чітко будувати свої цілі і розуміти з якою метою вони це роблять. Якщо людина бачить себе у сфері, яку вона обирає, багато вивчає та працює над цим, вона може отримати професію своєї мрії.

ЖИТТЄВІ НАВИЧКИ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ЖИТТЯ

Освіта на основі набуття життєвих навичок (ООЖН) - це ефективна педагогічна технологія, спрямована на формування здорової та просоціальної особистості. Вона гармонійно поєднує: функції виховання і розвиток соціально-психологічних компетентностей учнів із використанням різноманітного досвіду навчання й акцентом на залучені особи. Це сприяє: формуванню позитивних змін у поведінці учнів, своєрідного «поведінкового імунітету» до надмірно ризикованої поведінки; відпрацюванню вміння захистити себе від загроз здоров'ю, розвитку вміння сприймати позитивні моделі поведінки та стимулювати здорові відносини.

В основі цієї методики - повага до загальнолюдських цінностей і захист прав людини. Вона налаштовує на усвідомлення своїх прав і обов'язків, розуміння прав інших людей і повагу до них, спрямовує на виховання гідності, миролюбності, справедливості, колективізму, почуттів відповідальності, впевненості у власних силах, толерантності (визнання того, що всі люди різні, що існують різні культури), інші позитивні якості. Навчання на засадах розвитку навичок передбачає: накопичення знань; вироблення власного ставлення й вибір здоров'я; розвиток життєвих навичок, що забезпечують здоров'я.

Методика розвитку життєвих навичок реалізує концепцію особистісно-орієнтованого навчання і виховання; враховує вікові та індивідуальні особливості учнів, етнічні, релігійні та соціально-економічні аспекти їхнього життя, передбачає делікатне ставлення до гендерних питань. Її відмінність від традиційних методів педагогічного впливу полягає в тому, що формування особистої системи цінностей відбувається завдяки добровільному прийняттю через усвідомлення їх реальної користі.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІК ЯК ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Кожен період життя людини має свої особливості. Студентський вік – це час мрій і цілей, активної соціальної позиції, рішучості, творчості, занурення у власне «Я». Саме з цим етапом зазвичай пов'язують надію на майбутнє суспільства, соціальний прогрес, становлення нових професіоналів у різних сферах діяльності.

Вважається, що студентів, порівняно з іншими групами молоді цього вікового періоду, відрізняють такі риси як: вищий освітній рівень, велике прагнення до знань, висока соціальна активність, досить гармонійне поєднання інтелектуальної і соціальної зрілості.

Студентський вік особливий досягненням оптимумів розвитку інтелектуальних і фізичних сил. Цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, вміння володіти собою – це ті якості, яких не вистачало в повній мірі в старших класах – зміцнюються, знаходять вияв у поведінці і спілкуванні з оточуючими.

Людина вчиться передбачати наслідки своїх дій і брати на себе відповідальність за це.

Соціальні зв'язки, які формуються під час навчання у ЗВО, закладають важливу форму для подальшого розвитку особистості, тому що в оточенні ми формуємо себе.

Важливою характеристикою цього періоду є розвиток самоосвіти і самопізнання. Сюди можна віднести такі елементи: відкриття свого «Я», уявлення про свою індивідуальність, самооцінку, самоповагу.

Розвиток самопізнання полягає у вигляді роздумів над власними відчуттями й думками, що зумовлює переоцінку раніше сформованих цінностей і сенсу життя, можливу їхню зміну та подальший розвиток.

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

За період незалежності держави в Україні реформуються та розвиваються заклади вищої освіти з метою стати продуктивним рушієм здійснення освітніх, економічних, соціальних, правових та інших реформ.

Основні напрями реформування вищої освіти – це сприяння розвитку інклюзивної вищої освіти, створення умов для реалізації самостійності та реальної незалежності закладів вищої освіти, зміна процедури їх фінансового забезпечення, залучення інвестицій в освіту та науку, тощо.

Основні стратегічні цілі для підвищення стандарту освіти – це забезпечення умов для задоволення потреб громадян в якісній освіті шляхом створення нових механізмів регулювання сфери освіти; оновлення структури й змісту освіти; формування системи безперервної освіти.

Зважаючи на це, державі потрібно приділяти більше уваги підвищенню вимог до якості сучасної освіти, мотивуванню до процесу реформ закладів освіти здобувачів вищої освіти й науково-педагогічних працівників. Розвивати та стимулювати інноваційні, дослідницькі освітні центри, активно долучати їх до сучасних реформацій, заохочувати до даної діяльності. Адже більшість молоді та здібних і талановитих науково-педагогічних працівників починає обирати зарубіжну вищу освіту з огляду на сприятливіші умови доступу до ринків праці інших держав та гнучкий освітній процес.

За таких обставин Україна повинна забезпечувати прискорений інноваційний розвиток освіти, сприяти більш активному створенню оптимальних, сучасних умов для розвитку та самореалізації особистості.

ФОРМУВАННЯ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

На сучасному етапі розвитку суспільства певне місце в системі безперервної освіти в Україні належить дошкільній освіті. Вона є найважливішою сферою реалізації прав людини, забезпечення рівних можливостей у отриманні якісної освіти. Адже основа майбутньої особистості закладається у ранньому віці. Проблема розвитку мислення старших дошкільників стає все більш актуальною, оскільки від цього процесу значною мірою залежить психічний, інтелектуальний та пізнавальний розвиток дитини, активізація його активного словника, подальший загальний розвиток. Саме мислення дає можливість пізнання світу, передбачення й прогнозування розвитку подій, практичного оволодіння закономірностями об'єктивної дійсності. Зусилля науковців та практиків сьогодні спрямовані на пошуки нових організаційних та змістових компонентів навчальної діяльності, за яких відбувається розвиток мислення дітей дошкільного віку.

Сформованість у дітей елементарних прийомів логічного мислення є умовою успішного навчання в початковій школі, оскільки велика частина змісту освіти в 1-3 класах побудована на використанні таких логічних прийомів, як виконання найпростіших видів аналізу та синтезу, порівняння, встановлення зв'язку між родовими і видовими поняттями. Уміння активно переробляти в розумі інформацію, використовуючи прийоми логічного мислення, дозволяє дитині отримати більш глибокі знання та розуміння навчального матеріалу на відміну від тих, хто, володіючи невисоким рівнем розвитку логіки, осягає освітній курс, покладаючись лише на пам'ять.

Отже, недостатня сформованість розумових прийомів знижує ефективність навчання, уповільнює розвиток пізнавальних процесів. Тому важливо вже в період підготовки до шкільного навчання особливу увагу приділяти розвитку у дітей логічного мислення.

КОМУНІКАТИВНІ УМІННЯ ДІТЕЙ З ООП В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Інклюзивне навчання - невід'ємна частина концепції Нової української школи (НУШ). Це безпечний та інклюзивний освітній простір, де вибирають індивідуальний підхід з урахуванням сильних сторін, потреб і можливостей кожної дитини. Згідно з принципами НУШ, тут кожна дитина, незалежно від своїх можливостей, може адаптуватися в сучасному суспільстві, реалізувати свій потенціал.

У констатувальному експерименті ми виявили рівні комунікативних умінь дітей з ООП в умовах інклюзивного навчання. Для цього нами була розроблена методика «Карта спостережень за проявами комунікативних умінь у молодших школярів». Було встановлено, що учні інклюзивного класу потребують корекції комунікативних навичок.

Нами була розроблена і використана на практиці корекційно-розвивальна програма. Її мета: навчити молодших школярів ефективному спілкуванню, тобто такому спілкуванню, при якому співрозмовник досягає своєї комунікативної мети - переконати, втішити, схилити до якого-небудь рішення.

У результаті формувального експерименту у досліджуваного з ООП підвищився рівень мовного розвитку. Школяр став виступати ініціатором спілкування, більш уважно прислухатися до однокласників, використовувати в спілкуванні невербальні засоби. Учні класу стали більш доброзичливими до учня з ООП. У спілкуванні з ним вони намагалися зрозуміти його і відповісти на питання або підтримати спілкування, демонстрували співчуття і співпереживання.

**РЕКОМЕНДАТИВНА ПАМ'ЯТКА БАТЬКАМ ДЛЯ АДАПТАЦІЇ
П'ЯТИКЛАСНИКІВ В УМОВАХ НУШ**

Процес звикання до шкільних вимог і порядків, нового для п'ятикласників оточення, нових умов життя розуміється як адаптація. Адже дитина в школі адаптується не тільки до своєї соціальної ролі, але насамперед до особливостей засвоєння знань у нових умовах. В умовах НУШ роль батьків у адаптації дитини до навчання у середніх класах значно зростає. Тому треба звернути увагу батьків на деякі моменти.

Допоможіть дитині вивчити імена нових вчителів, для цього запропонуйте описати вчителів, визначити їхні особливі риси.

Цікавтеся шкільним життям дитини, обговорюйте складні ситуації, разом шукайте шляхи розв'язання конфліктів.

Не послабляйте одразу контроль за навчальною діяльністю дитини, якщо в період навчання в початковій школі вона звикла до контролю з вашого боку. Допомагайте дитині виконувати домашні завдання.

Розмовляйте з дитиною про школу у вільний від домашніх справ час: запам'ятовуйте імена, події та деталі, про які дитина вам повідомляє; використовуйте їх надалі для того, щоб спілкуватися з дитиною на подібні теми.

Радійте успіхам дитини в школі та висловлюйте занепокоєність, якщо у неї не все вдається. З'ясуйте інтереси дитини, а потім встановіть їх зв'язок з навчальними предметами.

Дозвольте дитині виконувати певну роботу по господарству. Це може додати їй упевненості в собі та дасть змогу відпрацювати певні навички. Розподіліть завдання на маленькі кроки, похваліть зусилля дитини.

Спілкуйтесь з батьками, чії діти відчувають труднощі в навчанні. Батьки можуть надати Вам практичні поради та емоційну підтримку.

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Однією із форм навчання дітей з особливими освітніми потребами є нова, але визнана в багатьох країнах світу інклюзивна форма освіти, яка забезпечує безумовне право кожної дитини навчатися в загальноосвітньому закладі за місцем проживання із забезпеченням необхідних для цього умов.

Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами та осіб без інвалідності має свої переваги: не розділяє дітей з інвалідністю та їх однолітків; дає уявлення про те, які проблеми можуть мати інваліди, та виховує повагу й толерантність суспільства до інвалідів; допомагає дітям з особливими потребами набути впевненості у собі у реальних умовах, що не відірвані від дійсності; допомагає дітям з особливими потребами цінити, більш реально, свої здібності, навички та можливості.

Основними етапами розвитку інклюзивної освіти є:

- розроблено проект Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти до 2030 року;
- функціонує 18 687 інклюзивних класів, навчанням охоплено 30,9 тис. дітей з особливими освітніми потребами;
- розроблено методичні рекомендації щодо функцій та обов'язків асистента вчителя та асистента учня (дитини);
- підготовлено для роботи в інклюзивних класах 17,2 тис. асистентів вчителя;
- вперше з бюджету профінансовано закупівлю обладнання для спеціальних шкіл та навчально-реабілітаційних центрів;
- розширено можливості забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з ООП;
- розпочато перший всеукраїнський онлайн-курс для тренерів з інклюзивної освіти.

О. Довженко

доц. кафедри психологічної та педагогічної антропології

ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ МАЙБУТНЬОЇ КАР'ЄРИ

Важливим напрямом професійної підготовки студентів є їх підготовка до здійснення майбутньої професійної кар'єри. Одним із важливих чинників здійснення такої підготовки виступає формування у студентів готовності до здійснення майбутньої професійної кар'єри.

Показником психологічної готовності людини до професійної діяльності є рівень розвитку його мотиваційної сфери. При вивченні цього компонента структури психологічної готовності людини ми виходимо з того, що мотивація об'єднує навчально-професійну та професійну діяльність. Вона впливає на вибір та успішність навчання професії, визначає особливості взаємодії особистості у професійному колективі, вдосконалення спеціаліста.

Важливим чинником розвитку готовності особистості до професійної діяльності є її кар'єрні орієнтації, які виникають у процесі навчання молоді людини у ЗВО і можуть залишатися стабільними протягом тривалого часу. До кар'єрних орієнтацій, які найчастіше обирали студенти, були виділені такі: професійна компетентність, незалежність, стабільність, служіння, виклик, підприємництво. Позитивним є те, що найчастіше обрання кар'єрних орієнтацій студенти пояснювали своїми інтересами і нахилами, знаннями та вміннями.

Отже, психологічна готовність студентів до майбутньої кар'єри – це цілеспрямований вияв потенціалу особистості, що включає їх переконання, мотиви, погляди, почуття, якості характеру, знання, уміння, навички. Готовність досягається в процесі професійної фахової підготовки і є результатом всебічного особистісного розвитку особистості майбутніх спеціалістів з урахуванням вимог професійної діяльності.

ТЕХНОЛОГІЯ ПСИХОДРАМИ

Основи психодрами були розроблені та описані ще в 20–30 роках ХХ століття австрійсько-американським психологом і психіатром Я. Морено. А з початку 90-х років ХХ століття психодрама почала активно розвиватися і в Україні. Широкий інтерес до психодрами пояснюється тим, що вона допомагає становленню професійної самосвідомості тих, хто практикується, кращому розумінню інших людей і відносин з ними, дозволяє знаходити адекватні способи комунікації. Техніки психодрами вибудовують культуру професійної діяльності і забезпечують основу для професійної практики. Якщо психодраму розглядати в аспекті терапії поведінки, то гра в психодрамі, в порівнянні з імітаційними іграми, представляється як природна поведінка з щирим виразом індивідуальності «актора», а може бути й імітацією чужих реакцій.

Як метод впливу психодрама сприяє прискоренню особистісного зростання та розвитку, як метод взаємодії - дозволяє розширити уявлення людини про реальності при зіткненні «зустрічі» двох або декількох психічних реальностей, як метод дослідження вона дозволяє повніше представити внутрішній світ людини, що визначає його існування в зовнішньому просторі. Психодраматист може дотримуватися різних теоретичних орієнтацій: від поведінкової до гуманістичної, оскільки психодрама як метод напрочуд інтегративний і утворює цікаві і продуктивні поєднання з різними підходами.

Отже, сьогодні різноманітні технології психодрами, рольові тренінги, усі ігрові технології плідно використовуються як в психології, так і в педагогіці, й беруть початок з класичної психодрами. Рациональне використання психодраматичних технологій може сприяти особистісному росту, подоланню життєвих криз, засвоєнню основних соціальних ролей людини.

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ
ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

Розвитку пізнавальної активності учнів як психолого-педагогічній проблемі присвятили свої праці Бабанський Ю.К., Данилов М.А., Лернер І.Я., Махмутов М.І., Онищук В.А., Підкасистий П.І., Скаткін М.Н. тощо.

Під пізнавальною активністю розуміють самостійну, ініціативну діяльність дитини, спрямовану на пізнання навколишньої дійсності (як прояв допитливості), й зумовлену необхідністю розв'язання пізнавальних завдань, що постають перед нею у конкретних життєвих ситуаціях. У класних колективах на розвиток їхніх інтересів впливає не стільки вік, скільки індивідуальність школяра, обумовлена його життєдіяльністю, придбаним досвідом різноманітної предметної діяльності, спілкуванням, впливом сімейних умов, засобами масових комунікацій тощо. У школярів пізнавальна активність і інтереси можуть мати різний рівень розвитку й різний характер проявів, обумовлених різним досвідом, особливими шляхами індивідуального розвитку.

Формуванню в молодших школярів пізнавальної активності сприяє застосування в навчанні різноманітних пізнавальних завдань. Їх розв'язання поєднується з необхідністю подолання учнями пізнавальних утруднень, які “плануються” вчителем і за умови їх посиленості для дітей мають позитивний вплив на розвиток їхньої мотиваційної, інтелектуальної, емоційно-вольової сфери, сприяють оволодінню стрижневими поняттями певної галузі знань, прийомами і методами навчально-пізнавальної діяльності.

Отже, враховуючи різні умови розвитку дітей молодшого шкільного віку, можливо створювати штучні умови для підвищення рівня пізнавальної активності.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ НА УРОКАХ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Шляхи реформування освіти в Україні визначені в Концепції НУШ. Реформа передбачає створення школи, де діти будуть навчатися через діяльність. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Особливу увагу в освітньому процесі буде приділено вивченню державної мови. Немає учня, який би за належних умов, при умілому вихованні не виявив би свою самобутність, неповторність.

Сучасний учитель повинен працювати творчо, бути посередником між учнем і об'єктами пізнання, організовувати самоосвіту учня, забезпечувати формування внутрішньої мотивації до самоосвіти і життєдіяльності. Свобода вибору – головне правило вчителя в спільній із учнем діяльності. «Хороший учитель учить знаходити істину, а не подає її в готовому вигляді», - сказав Дістервег. Урок був, є і залишається основним елементом навчального процесу, але суттєво змінюється його функція, форма організації, бо він підпорядковується виявленню особистого досвіду школярів за ставленням до змісту матеріалу, який викладає вчитель. Так, вивчаючи творчість поетів, письменників, учні готують реферати, повідомлення, комп'ютерні презентації, прекрасні ілюстрації до творів, що вивчаються; пишуть твори, в яких передають особистий погляд на ту чи іншу проблему; інколи складають байки, вірші. На уроках учні мають можливості проявляти особисті нахили, розвивати природні здібності. Виконання проблемних завдань, робота у групах сприяє формуванню творчої особистості учня, вихованню у школярів культури наукового мислення і вираження думки, формуванню потреби й умінь обґрунтувати свої судження, робити логічно правильні висновки, допомагає осмислювати ситуації чи проблеми.

ОСВІТА У ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасне суспільство, в якому відбуваються інформаційно-технічні, технологічні, медіа-комунікативні революції, призводить до кардинальних змін соціуму та формуванню нової науково-освітньої картини світу, в якій знання стають преферентною цінністю, що вимагає відповідного стилю мислення, передбачає появу нового рівня грамотності – технологічної грамотності, змінює форми прийняття управлінських рішень, переглядає зміст і методи надання освіти, корелює систему виховання. Все це детермінує психолого-педагогічне осягнення сенсу сучасної освіти, постійну працю над засобами організації навчального процесу, методами трансляції знань, технологіями побудови освітніх програм і практик. Інформаційна доба стимулює процеси глобалізації, що позначаються на всіх сферах суспільного розвитку і продукують як його позитивні відмінності – формування відкритого інформаційно-комунікативного простору, міжкультурні комунікації, академічну мобільність, так і негативні тенденції – системну кризу: соціальну, економічну, освітню.

Глобалізація сучасного світу, декларуючи консолідацію освітнього простору не знімає, а навпаки загострює кризову ситуацію в освіті, перетворюючи національну освітню традицію в сурогат транснаціональної освіти спрощеного формату.

Шлях України до економічної, політичної й соціокультурної інтеграції у суспільному просторі Європи значною мірою визначається рівнем розвитку національної системи освіти. На сьогодні система освіти в Україні перебуває на етапі якісного реформування. Зміни насамперед стосуються змісту освіти, її спрямованості, загальної парадигми. Освіта найбільш відчутно реагує на зміни, що відбуваються у світі. Вона найбільшою мірою здатна відображати і демонструвати якість трансформації сучасності.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ У КОЛЕКТИВІ ЗДО

Соціально-психологічний клімат колективу дошкільної освіти – це не тільки проблема соціального прогресивного розвитку, сучасних соціально-психологічних труднощів, а й проблема розв’язання перспективних завдань удосконалення міжособистісних відношень у педагогічному колективі як необхідної умови підвищення продуктивності діяльності працівників.

Проблему соціально-психологічного клімату в колективі ЗДО розглянуто в роботах М. Балашова, В. Кузьменко, О. Проскурою, І. Сингаївською, М. Молочко та інших науковців. Вони зазначають, що особливості формування та розвитку соціально-психологічного клімату в ЗДО відрізняються від шкільного педагогічного за структурою, цілями, умовами діяльності та професійними якостями його учасників. Соціально-психологічний клімат – це складний, багатокомпонентний феномен, що потребує комплексного системного підходу в дослідженні. Він детермінований як соціальними, соціально-психологічними так й педагогічними чинниками. Вплив чинників здійснюється з урахуванням загальносистемних механізмів, але в умовах конкретної професійної групи.

Формування соціально-психологічного клімату в ЗДО залежить від рівня методичної та управлінсько-організаційної роботи; стилю керівництва та психологічної культури керівника, мотивації членів колективу до професійної діяльності та збереження сприятливого клімату в колективі; об’єднання навколо спільної продуктивної педагогічної ідеї, професійних і особистісних інтересів, тощо.

Відсутність цілеспрямованої роботи з колективом по його згуртуванню гальмує налагодження сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі ЗДО. Тоді як спеціальна підготовка до ефективної професійної діяльності в даному аспекті вкрай важлива ще під час навчання в закладах вищої освіти.

ФОРМИ ТА ТЕХНІКИ АКТИВІЗАЦІЇ МИСЛЕННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ УРОКІВ

Найважливішою умовою й водночас показником успішності процесу формування ініціативної, самостійної особистості, яка бажає та вміє вчитися, прагне до постійного й активного накопичення знань, є активізація мислення учня, його ставлення до засвоєння знань, мотиви пізнавальної діяльності. З психологічної точки зору активізація мислення – це міра розумового зусилля, спрямована на задоволення пізнавальних інтересів індивіда. Важливе значення для активізації мислення має проведення інтегрованих уроків. Великої уваги я надаю розвитку у дітей: пізнавальних інтересів, аналітичності розуму, вміння знайти конструктивні рішення; дослідницького інтересу, прагнення до пошуку; комунікативних умінь.

Усе це потребує активної діяльності різних видів мислення молодших школярів. У своїй роботі активно використовують такі форми та техніки, як: "Асоціативний куц". Діти мають можливість пригадати все, що їм відомо з теми чи поняття. Я записую або вивішую на дошці назву поняття, учні називають все, що їм відомо про нього, записую навколо поняття пропозиції дітей, а потім доповнюємо брак інформації після читання текстів, статей, опрацювання матеріалів, виконання практичних робіт.

«Сенкан» (п'ятиряддя). Форма сенкану: 1й рядок – тема (іменник); 2-й рядок – опис, 2 слова (прикметник); 3-й рядок – 3 дієслова (пов'язане з темою); 4-й рядок – ставлення, почуття до обговорюваного предмета; 5-й рядок – перефразування, одне слово (синонім, узагальнення, підсумок).

Досить часто застосовую у своїй роботі: «Система позначок «Поміч», «Місяці й пори року», «Грамотійко», «Взаємне навчання «Доповідач – респондент», «Інтерв'ю», «Мікрофон», Дискусія», «Кросворди».

Отже, забезпечується активізація мислення учнів.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ

Професійна мотивація як властивість особистості є системою цілей, потреб, що спонукають студента до активного засвоєння знань, оволодіння вміннями і навичками, свідомого ставлення до професії. Цілеспрямоване формування у студентів професійної мотивації є одним із першочергових завдань викладача. Проблему мотивації досліджували: Б. Г. Ананьєв, В.Г. Асєєв, А.Г. Асмолов, Л. І. Божович, В.К. Вілюнас, Л.С. Виготський, В.І. Ковальов, Б.Ф. Ломов, А.К. Маркова, Х. Хекхаузен, П.М. Якобсон, М.Г. Ярошевський, J. Atkinson, D. Birch, J. Nuttin тощо.

Структурними компонентами професійної мотивації є мотивація ініціації, селекції, реалізації (за С. Єрохіним, Ю. Нікітіним). Професійну мотивацію зведено до трьох основних комплексів: інтерес, обов'язок, самооцінка професійної здатності. Інтерес до самовиховання; престижний інтерес; інтерес супутніх можливостей; невизначений інтерес. Психолог В. Барабанова зазначає, що мета й плани становлять ядро життєвої перспективи студента. Психологічне вивчення мотивації й її формування – це дві сторони одного процесу виховання мотиваційної сфери особистості студента. Професійна мотивація студентів активно формується на 3-4 курсах навчання, коли поглиблено вивчаються професійно-орієнтовані дисципліни та здійснюється практика.

Мотивом суспільного обов'язку, на нашу думку, у виборі професії є усвідомлення студентом реальної суспільної користі від своєї участі в певній сфері діяльності. Отже, для підвищення рівня навчально-професійної мотивації студентів суттєвим завданням є розкриття можливостей позитивного використання професійного досвіду через практичну фахову підготовку, удосконалення навчального процесу шляхом введення нових, сучасних методів та форм навчання. Образ свого майбутнього – це орієнтир у навчальній діяльності та орієнтир для професійного самовизначення.

факультет природничої, спеціальної, та здоров'язбережувальної освіти
РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Значення інклюзивної освіти у сучасному світі велике. Всі діти, незалежно від їх відмінностей, навчаються разом – це частина інклюзивної освіти.

Слід відмітити, що розвиток інклюзивної практики окреслює те, чому і як навчають і навчаються на основі інклюзивних цінностей, а також як інклюзивні цінності впливають на структурування освітнього процесу. Передбачається, що діти, допомагаючи один одному, самі стають ресурсом для навчання. Дорослі співпрацюють між собою і всі разом несуть спільну відповідальність за навчання дітей.

Якщо звернутись до Закону України «Про освіту», виділяємо такі низки:

1.Інклюзивне навчання здобувачів освіти базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

2.У разі звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків заклад освіти утворює інклюзивний клас та/або групу в обов'язковому порядку.

3.Спеціальний клас та/або група утворюється керівником закладу освіти за погодженням із засновником цього закладу освіти або уповноваженим ним органом.

4.Заклади освіти створюють умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.

Отже, можна дійти висновку, що у новій українській школі кожен вчитель буде працювати з дітьми з особливими освітніми потребами.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, кожна людина має право на повноцінне життя, освіту, якість якої не відрізняється від якості освіти решти людей. Саме цей принцип є основним в організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Необхідними умовами формування інклюзивного середовища у закладах загальної середньої освіти є:

- ресурсне забезпечення потреб інклюзивної освіти: нормативно-правове, програмно-методичне, інформаційне, матеріально-технічне;

- визнання педагогом необхідності використання різноманітних навчальних підходів з урахуванням різних стилів навчання, темпераменту й особистості окремих дітей;

- адаптація навчальних матеріалів для використання по-новому, підтримуючи самостійний вибір дитини у процесі навчання у класі;

- налагодження співробітництва та підтримки серед учнів класу;

- використання широкого спектру занять, практичних вправ і матеріалів, що відповідають рівню розвитку дитини.

- створення універсального дизайну та розумних пристосувань у закладах освіти, що має на меті забезпечення особистісно-орієнтованого навчання.

Створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти – це та складова гуманітарної політики держави, яка свідчить, наскільки її суспільство готове свідомо захищати невід'ємні права людини, та яка сьогодні поступово входить у освітній процес України. Впровадження інклюзивної освіти, в свою чергу, сприяє формуванню суспільної уваги та поваги до розмаїття та унікальності кожної дитини, що, у свою чергу, забезпечує кращу якість освіти на засадах партнерства і толерантності.

ОСОБЛИВОСТІ МАТЕМАТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Розвиток математичного мислення передбачає здатність до встановлення нових зв'язків, освоєння загальних прийомів, що дозволяють прийти до вирішення нових завдань, до отримання нових знань. У науковій літературі виділено п'ять типів математичного мислення: 1) топологічне (відповідає за зв'язність і цілісність логічних операцій); 2) порядкове (відповідає за вироблення конкретних алгоритмів і чітке дотримання плану); 3) метричне (оперує цифрами і конкретними параметрами); 4) алгебраїчне (передбачає структуроване сприйняття і вибудовування комбінацій); 5) проєктивне (полягає в вмінні дивитися на речі з різних сторін).

З метою розвитку математичного мислення у молодших школярів на уроках доцільно використовувати дидактичні ігри, спрямовані на формування та активізацію наступних компонентів математичного мислення:

- аналіз: «Порівняй і заповни» (розвиток здатності визначати схожість і відмінність за істотними ознаками);
- планування: «Від більшого до меншого», «Хто найшвидший» (розвивається вміння планувати свої дії при виконанні завдання);
- рефлексія: «Знайди зайву фігуру», «Якої цифри не стало?» (Формується вміння узагальнювати, робити висновки).

Математичне мислення забезпечує успішність засвоєння шкільної програми.

**ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИХ ВПРАВ В
КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З ДІТЬМИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ**

Останнім часом особливу увагу в практичній психології приділяють такому напрямку, як нейропсихологія. Актуальність напрямку полягає в тому, що психологи, педагоги та інші спеціалісти констатують велику чисельність дітей з особливостями психічного розвитку. До цих особливостей належать: знижений рівень концентрації уваги, нестійкість, неуважність; обмежений об'єм запам'ятовування; нерівномірний розвиток видів мислення (особливо словесно-логічного); несформованість розумових операцій: аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення.

Практичним психологом при проведенні нейрокорекційних занять з дітьми дошкільного віку з ООП застосовуються такі методики корекції: когнітивна (спрямована на розвиток пізнавальних навичок і подолання труднощів у навчанні) та рухова (сприяє стимуляції окремих зон кори головного мозку, поліпшує міжпівкульну взаємодію та розвиток асоціативних зв'язків).

На корекційно-розвиткових заняттях практичний психолог у процесі проведення нейропсихологічних ігор використовує такі прилади та тренажери, як: міжпівкульні дошки, балансири, картки та лінійки-трафарети для малювання обома руками.

Розглянемо нейропсихологічні вправи та ігри: розмальовування обома руками; написання у повітрі одночасно лівою та правою руками геометричних фігур, цифр або букв; «Вухо-ніс»; «Мовчу-шепочу-кричу»; «Робот» тощо.

Важливо зазначити, що регулярне відвідування нейрокорекційних занять із практичним психологом та застосування нейропсихологічних вправ, ігор, приладів та тренажерів сприяють взаємодії, стимулюванню та розвитку всіх мозкових структур дитини.

АГРЕСИВНА ПОВЕДІНКА УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ТА ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Агресивна поведінка – це фізична або вербальна поведінка людини, яка спричиняє шкоду іншим людям. Проблемою агресії учнів молодших класів цікавились такі вчені: Л. Берковіц, Г. Бреслав, К. Бютнер, К. Лоренц, Г. Паренс.

Ознаки агресії, які можна спостерігати у дітей молодшого шкільного віку, виявляються у ворожих жартах, глузуваннях, а також містять прямі й непрямі форми фізичної агресії. З початком соціалізації, як правило, з'являється контроль своїх агресивних імпульсів. У несоціалізованих дітей агресія знаходить вихід у фізичному насиллі. В наш час, на жаль, існують умови виховання, що сприяють виникненню і закріпленню агресивних ознак у дітей. Звісно, на це впливає отримане в дитинстві батьківське відношення.

Також причиною агресії у дітей може бути низька або завищена самооцінка. Дослідження психологів показали, що діти з низькою самооцінкою виростають у сім'ях, які не забезпечили їм почуття захищеності, коли їх не люблять такими, якими вони є, а завдяки певним досягненням. При завищеній самооцінці часто виникає ідеалізація себе та рівень домагань, що призводить до афекту неадекватності.

На агресивну поведінку учнів так само впливає педагогічна компетентність. Педагог зобов'язаний створити сприятливу соціальну адаптацію учнів, проявляти активну увагу, щоб уникнути появи агресії, тривожності та їх підвищення. Шляхи подолання дитячої агресії виявляють за такими факторами: пояснення, відволікання, повільність, нагороди, жарти. Отже, агресивна поведінка учнів молодших класів впливає не тільки на ставлення дитини до навколишньої дійсності, але і визначає розвиток всієї особистості. Найкращий спосіб уникнути надмірної агресивності у дитини – виявляти до неї любов.

РОЛЬ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРИРОДНИЧИХ НАУКАХ І ТЕХНОЛОГІЯХ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Компетентності є невід'ємною частиною навчального процесу. Компетентність – сукупність особистісних якостей учня (ціннісно-смыслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), зумовлених досвідом його діяльності у певній соціально і особистісно значущій сфері.

До основних компетентностей належать такі: спілкування державною мовою та іноземною, математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння вчитися впродовж життя, соціальні громадянські компетентності, підприємливість, загальнокультурна грамотність, екологічна грамотність і здорове життя.

Одна з ключових компетентностей – це компетентність в природничих науках і технологіях. Її роль полягає в розумінні природи та технологій, але не просто розуміння, а саме наукове. Учень повинен на конкретних уроках вміти вести спостереження, робити експерименти, при цьому використовувати наукові методи, які допомагають аналізувати результати цих самих спостережень та формулювати гіпотези. Все це допомагає школярам розвивати науковий погляд на конкретні речі та формулювати чіткі, лаконічні висновки.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

З педагогічної точки зору критичне мислення – це комплекс мисленнєвих операцій, що характеризується здатністю людини: аналізувати, порівнювати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел; бачити проблеми, ставити питання; висувати гіпотези та оцінювати альтернативи; робити свідомий вибір, приймати рішення.

Освітня технологія розвитку критичного мислення – це сукупність різноманітних педагогічних прийомів. В її основу покладено ідеї Ж. Піаже, Л.Виготського та ін. щодо творчої співпраці вчителя та учня. Метою цієї технології є: створювати сприятливі умови для творчого мислення дітей; формувати вміння ставити проблему, приймати самостійні рішення та чітко аргументувати свої думки; розвивати самостійність і комунікативні навички; виховувати колективізм, поважне ставлення до співрозмовника.

Учням початкових класів з певного віку доступні такі мисленнєві операції, які є основою для формування критичного мислення: уміння самостійно здобувати знання, робити висновки, порівнювати, просуватися від конкретного до абстрактного. Саме тому уроки, що сплановані з дотриманням відповідних до технології форм і методів формування та розвитку критичного мислення, створюють плідне підґрунтя.

Структура уроку з розвитку критичного мислення суттєво не відрізняється від структури класичного уроку. Етап актуалізації знань має цілі: допомагає встановити рівень власного знання, до якого можна додати щось нове, доповнити; сприяє виявленню поверховості, неточності у вже наявних знаннях; активізує мислення учнів; створює зацікавленість.

Учні мають бути здатними сприймати фактичний матеріал, ретельно і критично аналізувати його, доповнювати власними дослідженнями, знаходити причинно-наслідкові зв'язки, синтезувати власні твердження.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Бурхливий розвиток нових інформаційних технологій протягом останніх років наклав певний відбиток на розвиток особистості сучасної дитини. Потужний потік нової інформації, реклами, застосування комп'ютерних технологій у телебаченні, поширення смартфонів суттєво змінили сприйняття дитиною навколишнього світу.

Широке застосування комп'ютерних технологій у школі упевнено стало найважливішою деталлю навчально-виховного процесу. Завдяки використанню інформаційно-комп'ютерних технологій я доповнюю уроки відео, презентаціями, аудіозаписами тощо. Усе це значно краще впливає на емоційну сферу молодшого школяра, сприяє підвищенню пізнавальної активності, інтересу до предмета. Теперішні молодші школярі готові до роботи з ІКТ: вони знають що таке комп'ютер чи смартфон, здебільшого вміють ним користуватися.

Учителеві застосування ІКТ дозволяє економити час і максимально ефективно виконувати повсякденні справи й обов'язки (готуватися до уроків, батьківських зборів, виступів на педрадах, спілкування з батьками тощо).

На своїх уроках я використовую ІКТ на будь-якому етапі уроку (під час перевірки домашнього завдання, вивчення нового матеріалу, закріплення, повторення вивченого, контролю). Кожен урок у початковій школі має містити релаксаційні вправи, які теж можна провести за допомогою ІКТ. Робота на уроці з наочними посібниками, виконаними на комп'ютері, викликає значне зацікавлення у здобувачів освіти під час відтворення знань, активізує пізнавальну діяльність, сприяє повноцінному формуванню передбачених програмою компетентностей.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

У сучасній школі вчителям доводиться стикатися з небажаними, а іноді забороненими вчинками дітей, що потребують виправлення й корекції. Девіантна поведінка як відхилення від прийнятих у суспільстві моральних, правових принципів є наслідком невдалого процесу соціалізації особистості. Організація роботи з дітьми з девіантною поведінкою потребує виявлення причин її виникнення, добору індивідуального підходу до кожного учня.

До причин девіантної поведінки, як зазначає Н. Максимова, належать біологічні (ураження головного мозку, родові травми, внутрішньоутробні й ранні шкідливі умови, інтоксикації, інфекції, черепно-мозкові травми; патології нервової системи), соціальні (несприятливі умови життя, відсутність виховання, проблеми з оволодінням знань, невдачі в навчанні, відсутність можливості самореалізації, невміння вибудувувати взаємини, постійні конфлікти), психологічні (особливості емоційно-вольової та мотиваційної сфери, нервово-психічні захворювання, особливості самосвідомості, темпераменту, характеру, низький рівень самоконтролю).

Навчання і виховання таких дітей потребує особливого диференційованого підходу до кожного, оскільки девіантна поведінка пов'язана з індивідуальними особливостями дитини, які створюють сприятливу чи несприятливу основу для впливу негативних зовнішніх, соціальних і внутрішніх факторів. Часто батькам і вчителю неможливо виправити поведінку дитини, тому треба якомога раніше звернутися до психолога та разом допомагати дитині позбавлятися негативної поведінки.

Отже, робота педагога з девіантними учнями має ґрунтуватися на симптоматичному підході (робота з конкретними проявами відхилень), а також на профілактичному підході (зняття причин, чинників та умов, що їх провокують), враховуючи індивідуальний підхід до кожного.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКО-ЛІДЕРСЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Не всі учні, а лише деякі можуть мати управлінські вміння, такі як: організація і управління спільною діяльністю, організація міжособистісної взаємодії та організація послідовності діяльності для досягнення певної мети.

Розгляд управлінських здібностей молодших школярів, на нашу думку, доцільно було б робити відповідно до функцій управління, які ввів А. Файолл: планування, організація, керівництво, координація та контроль. Тобто це розвиток в учнів початкових класів планування, самопланування; самостійного прийняття рішень, вміння працювати у групах (парах) у ролі керівника. Крім того, до управлінських здібностей молодших школярів доцільно віднести і управлінські якості, які виконують функції здібностей. Залежно від структурно-психологічного критерію розрізнення управлінських здібностей виділяють загальні та спеціальні здібності; їх також структурують за основними класами психічних процесів – когнітивним, регулятивним, комунікативним, мотиваційним, волевим. Зокрема, у контексті розвитку управлінських здібностей молодших школярів доцільним є розвиток таких рис особистості, як домінантність, впевненість у собі, незалежність, емоційна врівноваженість, стресостійкість, рішучість, креативність, прагнення до досягнення мети, заповзятливість, підприємливість, відповідальність, комунікативність, терплячість, зосередженість, чесність, позитивність, здогадливість та інші.

У науковій літературі виокремлено такі основні лідерські якості у структурі особистості дитини молодшого шкільного віку: активність, відповідальність, самостійність, ініціативність, емоційна стійкість.

Отже, управлінсько-лідерські здібності молодших школярів – це комплексне утворення, сукупність здатностей, відповідних умінь, рис характеру та особистих якостей, які є умовами зростання успішних лідерів.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

У сучасному суспільстві спостерігається тенденція збільшення рівня емоційної нестриманості, агресивності і жорстокості в соціумі, зростає кількість міжособистісних конфліктів, депресії. Тому все більше уваги вчених приділяється розвитку внутрішнього світу людини. Нагальною потребою у визначенні способів зміни емоційного світу людини є налагодження механізмів взаєморозуміння та формування збалансованої системи співіснування суспільства в цілому. Емоційний інтелект – це інтегративна особистісна властивість, яка спрямована на розуміння власних емоцій та емоційних переживань інших, забезпечує управління емоційним станом, підпорядкування емоцій розуму. Емоційний інтелект досліджували І.М. Андреєва, Т.П. Березовська, О.І. Власова, Д. Гоулман, Дж. Еверілл, Н.Ю. Діомідова, В.В. Зарицька, М.А.Кузнєцов, Д.В. Люсін, Дж. Майер, М.А. Манойлова, П. Саловей.

Нами була проведена діагностика емоційного інтелекту у студентів другого року навчання за допомогою тесту Н. Холла. За критерієм “емоційна обізнаність” було виявлено, що рівень розуміння своїх емоцій середній, студенти не завжди усвідомлюють власний емоційний стан. За критерієм “управління своїми емоціями” тест показав, що більшість не може контролювати свої емоції, не вміє бути гнучкими та пристосовуватися до обставин. За критерієм “самотивація” у студентів було виявлено середній рівень. Коли необхідно, опитані студенти можуть бути спокійними та зосередженими, але їм важко викликати у себе широкий спектр позитивних емоцій. Отже, розвиток емоційного інтелекту є важливою складовою сучасної освіти. Саме це допоможе у майбутньому бути корисним у суспільстві, швидко пристосовуватися до нових життєвих обставин, правильно розуміти емоції інших та контролювати свої. Розвинений емоційний інтелект – це запорука успішної комунікації та партнерства.

РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Вивчення особливостей розвитку пам'яті молодших школярів є дуже актуальною темою, адже пам'ять є одним з найголовніших аспектів життя людини. Саме у цьому віці пам'ять легко піддається коригуванню, і тому дуже важливо для вчителя розуміти, як правильно керувати цим процесом.

Вивченням пам'яті займалися багато вчених, таких як: І.М. Сеченов, Ж. Піаже, В.П. Зінченко, Б.Г. Мещеряков, В.Г. Крисько, А.Г. Петровський та інші.

Пам'ять – це система процесів, які забезпечують закріплення, збереження та відтворення інформації. Пізнавальні процеси (відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява) у дітей молодшого шкільного віку активно розвиваються в процесі навчальної діяльності та поступово переходять у довільну форму. Але в процесі запам'ятовування мимовільність також має місце. Тобто діти, коли чують або бачать якусь цікаву, яскраву для них інформацію ненавмисно запам'ятовують її та при певних обставинах можуть згадати і відтворити. Для того, щоб розвивати пам'ять школярів, вчитель повинен знати і розуміти закономірності процесів й видів пам'яті та сензитивні періоди для їх розвитку у дітей. Розвивають запам'ятовування настільні, рухові ігри, ігри на розвиток слухової, зорової пам'яті, театралізовані вистави за мотивами книжкових героїв, вивчення віршів, пісень. Не менш доречним є використання проблемних ситуацій в процесі розвитку пам'яті. Крім осмисленості інформації, ефективного використання знань у практичних діях, важливу роль відіграє розвиток мовлення, адже словесно-логічна пам'ять активно розвивається саме в молодшому шкільному віці.

Отже, для вчителя дуже важливим є зацікавити учнів, включити процес запам'ятовування в активну діяльність, а також поєднувати наочність з минулим досвідом та повторенням набутої інформації.

ІМІДЖ ВЧИТЕЛЯ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах реформування системи освіти підвищується інтерес до особистості сучасного вчителя, його професіоналізму, мобільності тощо. У зв'язку з цим набуває актуальності проблема створення іміджу педагога, вивчення його структурних компонентів, оцінювання взаємозв'язку іміджу та педагогічної майстерності в сучасному освітньому процесі, оскільки імідж учителя містить у собі основні професійні характеристики, що транслюються через його зовнішній вигляд та професійні якості.

У психології імідж розглядають як різновид образу – результат відображення психічних властивостей людини, що виявляються в зовнішності та манері поведінки. Водночас, говорячи про імідж педагога треба розуміти, що це не просто гарний візуальний образ – це саме вміння красиво говорити, вибирати тон голосу та тембр розмови, правильно ставити постать. Це спосіб креативного мислення та вміння презентувати себе як гарного професіонала. Імідж вчителя є наслідком результату взаємодії педагога з іншими людьми, соціальними групами, суспільством у цілому, у ході якої формуються ціннісні орієнтації особистості відповідно до вимог, що висуваються до якісних характеристик сучасного педагога. Так, деякі соціальні групи обґрунтовують необхідність виконання вчителем певних правил поведінки, вимоги до його зовнішнього вигляду, у свою чергу, задоволення потреби приналежності до таких груп зумовлює прагнення людини до дотримання правил та очікування щодо поведінки інших. На нашу думку, формування іміджу пов'язане з досягнутим вчителем на даний момент рівнем зрілості, що дозволяє не лише створювати власний імідж, а й здійснювати особистісний вплив на інших.

Отже, імідж педагога є відображенням його особистісних характеристик, характеризується наявністю в нього індивідуального стилю, що в сукупності роблять його унікальним.

факультет природничої, спеціальної і здоров'язберезувальної освіти
«КУБИКИ ІСТОРІЙ» ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЗВ'ЯЗНОГО
МОВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗПР

Особливостями зв'язного мовлення дітей із ЗПР є: порушення зв'язності і послідовності викладу, низька інформативність, бідність і стереотипність лексико-граматичних засобів мови, пропуски смислових ланок і необгрунтовані повторення слів, паузи по тексту, незакінченість смислового вираження думки, необхідність у стимулюючій допомозі. Характерна низька мотивація до процесу розповідання. Для фахівців є актуальним підібрати такі педагогічні засоби, які допоможуть вирішити цю проблему. Одним з таких засобів може стати дидактичний посібник «Кубики історій».

«Кубики історій» (Rory's Story cubes) - це популярна в світі настільна гра, заснована на використанні техніки «сторітелінгу» (storytelling), що в дослівному перекладі з англійської звучить як розповідання історій або мистецтво захоплюючої розповіді.

Використання «кубиків історії» на корекційно-розвивальних заняттях з дітьми з ЗПР сприяло тому, що дитина могла відрізнити закінчену думку від безладного набору слів, знайти зв'язки між реченнями: конструювання речень із наборів слів (відновлення деформованого тексту).

Тут здійснюється перехід від наборів з чотирьох-п'яти слів до більш складних; від речень, в основі яких лежить «комунікація подій» («Маленьке кошеня бігає по кімнаті»), до речень, заснованих на комунікації відносин («Максим - скромний хлопчик»); закінчення розпочатого речення; закінчення розпочатого тексту (казки, оповідання); встановлення логічного зв'язку між двома-трьома реченнями.

GOOD INCLUSION GAME (GIG) ЗАСТОСУВАННЯ

В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ «ДЛЯ ВСІХ»

Гра Good Inclusion Game (GIG) — це груповий інструмент для створення інклюзивних класних кімнат, який використовує принципи прикладної галузі науки аналізу поведінки (прикладний аналіз поведінки) і може використовуватися в різних місцях та навчальних предметах. GIG оцінювався в дев'яти класних кімнатах, включаючи 93 хлопчики і дівчаток віком від 9 до 15 років, у тому числі 20 дітей з визначеними конкретними особливими освітніми потребами. Результати показують, що GIG надійно привів до значного збільшення інклюзивних заходів, орієнтованих на навчальну програму, з побічним ефектом зменшення руйнівної поведінки для всіх дітей. Результати обговорюються в контексті інклюзивного навчання та навчання, заснованого на доказах. Інклюзія стала провідним принципом освіти, хоча відсутність індивідуальних методів навчання часто заважає успішній реалізації. Ми розробили та оцінили «Гру хорошого включення» (GIG). GIG, заснований на «Грі в хорошу поведінку» (GBG), є груповою процедурою для класних кімнат, яка базується на надзвичайних ситуаціях. Спершу науковці провели коротке пілотне дослідження, яке підтвердило вже доведену користь GBG у зменшенні руйнівної поведінки учнів (наприклад, розмови та несидіння). Однак результати показали, що правила GIG значно зменшили можливість інклюзивної поведінки. Отже, вони змінили правила з метою збільшення інклюзивної поведінки (тобто спілкування один з одним та обміну предметами чи інформацією). Повідомляються результати з двох класів. Зростання інклюзивної поведінки спостерігалось між усіма дітьми, з виявленими особливими освітніми потребами та без них. Помітною побічною перевагою GIG було те, що руйнівна поведінка учнів зведена до мінімуму, навіть якщо вона не була спеціально спрямована.

**МОЖЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ
ПРОФІЛАКТИКИ ТА ПОДОЛАННЯ МІЖСОБИСТІСНИХ
КОНФЛІКТІВ У КОЛЕКТИВІ**

Приєднання України до Болонського процесу, сприяло активному пошуку та експериментуванню з метою становлення власної освітньої системи. В умовах процесу реформування освіти формування готовності завідувача закладу дошкільної освіти до роботи з профілактики та подолання міжособистісних конфліктів потребує спрямування на інноваційне навчання.

Науковці зауважують, що інноваційна діяльність в освіті може бути різною за своїм характером. Вони певним чином розрізняють традиційне та інноваційне навчання. Так, традиційне навчання спрямоване на відтворення та збереження культури яке забезпечує стабільність у суспільстві за умови, переважно, репродуктивної діяльності того, хто навчається; формування здібностей до виконання завдань, розвиток таких пізнавальних процесів, як пам'ять і увага. Інноваційне навчання, своєю чергою, актуалізує новаторські зміни в культурі та суспільстві. Воно спрямовано на формування в особистості готовності до динамічних соціальних змін за рахунок розвитку творчих здібностей, здатностей до співпраці, розвитку різних форм такого пізнавального процесу, як мислення.

Істотна різниця двох підходів полягає в умовах реалізації навчальної діяльності й ролі тих, хто навчається. Так, в інноваційному навчанні, технології спрямовані на процес засвоєння набутих знань, а в традиційному – переважає пасивне сприйняття інформації тим, хто навчається. Але виявлення обох підходів в навчанні та освіті не викреслює можливість різноманітних інноваційних пошуків в обох напрямках.

Для ефективної роботи необхідним є створення відповідної атмосфери в групі та побудування системи проблем і запитань, завдань або вправ, які б надавали учасникам можливість переглянути звичайні стереотипи щодо міжособистісних конфліктів.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ

Психологічні аспекти публічного виступу аналізували такі вчені та науковці: І. М. Плотницька, О. П. Левченко, Н. О. Алюшина, Н. В. Струпинська А. Колесников, Л. Столяренко, А. Урбанович, Д. Маєрс.

Ефективній взаємодії з великою групою людей буде сприяти нахил оратора до конкретної діяльності та готовність поглибитися в тему, це допоможе встановленню контакту зі слухачами, стане ще одним фактором, що приносить промовцю і слухачам інтелектуальне й емоційне співпереживання. Будь-який публічний виступ має на меті вплинути на людей ще і складністю ораторського мистецтва, бо на відміну від інших видів впливу, публічний виступ є передаванням інформації в такій формі, щоб вона перетворилась на систему установок і принципів особистості.

Публічна мова може впливати одночасно і на почуття, і на свідомість. Якщо мова діє тільки на здатність логічного сприйняття і оцінки явищ, не зачіпаючи чуттєвої сфери людини, вона не здатна виробляти сильне враження. Стоячи перед слухачами, оратор знає, що йому належить до кінця виголосити свою промову. Він усвідомлює, що на нього одного цілком покладена відповідальність за зустріч з аудиторією. Опинившись без звичної підтримки, людина відчуває ряд труднощів. Справа у тому, що під час виступу ти не отримуєш зворотнього зв'язку, тільки мовчання, тому треба знати фактори, які впливають на спілкування, та вміти правильно підібрати прийоми.

Для вдалого публічного виступу слід дотримуватися багатьох психологічних аспектів та особливостей спілкування з аудиторією. Використання того чи іншого способу переконання залежить від ситуації, мети публічного виступу.

МОТИВАЦІЯ ЯК СПОСІБ ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ НАВЧАННЯ

Мотивація є однією з тих складових, які впливають на емоційний та психічний стан дитини. Тобто мотивація – одна з важливих складових процесу навчання. Останнім часом за умов зміни завдань сучасної освіти виникає необхідність по-новому розглянути специфіку мотиваційної сфери. Зазначені зміни обумовлюють певні суперечності, які в свою чергу стають рушійними силами, а іноді — гальмами у стимулюванні вчителів до підвищення професійної компетентності. Мотивація є енергетичним ресурсом в різних видах діяльності учня. З розвитком мотивації підвищується творча активність та інтелектуальні можливості дитини.

Мотивація регулює процеси становлення, розвитку, трансформації людини. Мотивація спонукає дії, поведінку людини, забезпечує покращення уваги, пам'яті, мислення, уяви, забезпечує вибір цілей і засобів їх досягнення. Регулює та контролює реалізацію намірів.

Як зазначив Х. Хекхаузен у своїй праці "Психологія мотивація досягнення" вказує, що мотив досягнення як стала характеристика особистості вперше був названий Г. Мюрреєм і розумівся як стійке прагнення зробити щось добре і швидко досягти успіху.

Ключовий фактор мотивації та максимальної продуктивності всього один – зв'язок між учителем та учнем. У момент, коли встановлюється контакт між двома людьми, гарний чи поганий, визначається минула, справжня і майбутня ефективність людини.

Отже, мотивація є необхідною складовою для покращення навчання та досягнення певних цілей у будь-якій діяльності.

РОЗВИТОК НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ НА СЕРЕДНЬОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Аудіювання - це розуміння мови на слух. Воно дозволяє вчити учнів уважно вслухатися в чуже мовлення, формувати вміння передбачати зміст висловлювання. Зважаючи на це, на уроках англійської мови розвитку навички аудіювання приділяється досить багато уваги.

Для того, щоб не викликати інформаційного перевантаження, обсяг тексту повинен відповідати психологічним можливостям учнів. На середньому етапі навчання він не повинен перевищувати 1,5 - 2 хвилин звучання. Аудіювання тексту можливе лише на базі міцних лексичних, граматичних та фонетичних навичок, тому тексти для аудіювання пропонують після визначеної роботи над лексикою і граматиною.

У роботі з текстом потрібно виділяти 3 етапи навчання аудіювання:

Підготовчий етап (pre-listening stage), який вводить учнів у ситуацію та готує їх до слухання тексту. На цьому етапі учням пояснюються завдання, які необхідно виконати, надається необхідна допомога. Учні повинні сконцентрувати свою увагу на тому, що вони збираються слухати.

Процес слухання і виконання завдання (while-listening stage). Цей етап передбачає формулювання цільової настанови учням на слухання й розуміння змісту тексту; коли вправи виконуються під час слухання і допомагають учневі розподілити увагу між змістом і формою.

Післятекстовий (post-listening stage). Цей етап роботи над аудіюванням тексту може бути значно довшим, ніж попередні, бо на цьому етапі учні мають час на те, щоб подумати, поспілкуватися, виконати письмову роботу.

Вважаємо, що під час роботи над аудіюванням значно ефективніше використовувати інтерактивні форми і методи.

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ

Інклюзивна освіта є однією з найважливіших складових системи освіти. Розвиток інклюзивної освіти – це реалізація освітнього процесу таким чином, щоб діти з особливими потребами почували себе безпечно у соціумі та мали повноцінне відчуття приналежності до колективу. Нова українська школа має бути інклюзивною, тобто такою, що готова прийняти кожну дитину, створивши максимально сприятливе середовище для її освіти, розвитку потенціалу, здібностей і прагнень. НУШ надає альтернативні методи вивчення хімії спираючись на особливі потреби учнів. Для пояснення матеріалу вчитель використовує картки. Учні створюють лепбуки (з англ. lap – коліно, book – книга) з матеріалом уроку. Звичні лабораторні та практичні роботи виконуються за допомогою різноманітного програмного забезпечення (наприклад «Віртуальна лабораторія»). Ці методи зменшують навантаження на учнів з обмеженими фізичними можливостями.

Сильний поштовх для розвитку інклюзивної освіти у вивченні хімії дала STEM-освіта (Science, Technology, Engineering and Mathematics) — наука, технології, інженерія, математика. Головний принцип такої освіти – зосередження уваги учнів на практичному вирішенні проблеми, що є ідеальною структурою для учнів з особливими освітніми потребами. Численні дослідження говорять, що учні з певними розладами, наприклад аутистичного спектра, тяжіють до поглибленого вивчення STEM та можуть пов'язати з цією сферою подальшу кар'єру. Інші – що саме STEM-уроки за своїм форматом ідеальні для учнів з особливими освітніми потребами.

Ю. Носик

факультет початкового навчання

ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ УВАГИ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Важлива роль вчителя – навчити дітей бути уважними. У своєму дослідженні, ми прагнули визначити які саме психологічні умови є ефективними для розвитку уваги учнів молодшого шкільного віку.

Вивчаючи матеріал, пов'язаний з поняттям увага, ми взяли за основу статті та напрацювання вітчизняних і зарубіжних вчених: В. Джеймса, В. Вундта, Л. Виготського, П. Гальперіна, О. Леонтьєва, Є. Мілеряна, С. Рубінштейна, Д. Узнадзе. Увага пов'язана з інтересами, покликанням, спрямованістю людини. Від особливостей уваги залежать спостережливість, здатність бачити в предметах чи явищах малопомітні, але суттєві деталі.

Під час проведення аналізу рівня знань, вмінь та навичок молодших школярів ми виявили, що розвиненість уваги у деяких учнів не відповідає тому, щоб успішно засвоювати нові знання. Тому вчитель, маючи на меті розвивати увагу молодших школярів, повинен розуміти, що за концепцією НУШ увага може формуватися завдяки грі. Варто використовувати спеціальні ігри і вправи на розвиток уваги, дидактичні ігри, ігри-драматизації, психологічні ігри в яких потрібно діяти згідно правил. Увага молодшого школяра тісно пов'язана з мисленням. Діти не можуть зосередити свою увагу на нечіткому, незрозумілому, вони швидко відволікаються і починають займатися сторонніми справами. Тому необхідно складне, незрозуміле зробити для учнів доступним і зрозумілим, розвивати вольові зусилля, а разом з тим і концентрацію, об'єм, розподіл уваги.

Отже, одним із основних завдань учителя початкової ланки освіти є цілеспрямоване навчання дитини керувати своєю увагою, повноцінно розподіляти її під час навчальної діяльності.

ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІН ТЕХНІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

Дистанційне навчання студентів технічних спеціальностей має свої специфічні особливості. Серед недоліків можна виділити проблему відсутності реальної роботи з приладами під час лабораторного практикуму. Тобто при навчанні студент найчастіше спирається на літературні дані, а не на результати власних експериментів, які в технічних дисциплінах дистанційно отримати дуже складно, особливо особам з особливими потребами. Найчастіше підготовчий процес зводиться до оформлення лекцій в електронному вигляді та пересилання навчальних матеріалів електронною поштою. Проте проведення реального лабораторного практикуму за такої організації навчального процесу практично неможливе. При цьому практичні навички, які набувають у процесі виконання лабораторних робіт, найчастіше є базовими для освоєння технічної дисципліни.

Тому одним із завдань навчання студентів з обмеженими можливостями є побудова навчального процесу максимально адаптивним до індивідуальних можливостей кожного студента. Прикладом такого засобу навчання є віртуальний тренажер для проведення ультразвукового сканування.

Інший засіб дистанційного навчання - електронні навчальні посібники, що містять інтерактивні карти зображень, об'єкти на яких виділені активними областями і можуть акцентуватись кольором у реальному масштабі часу при вивченні відповідного матеріалу.

Використання мультимедійних технологій дозволяє створювати додаткові психологічні структури, що позитивно впливають на емоції учня і сприяють кращому сприйняттю та запам'ятовуванню матеріалу.

РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Пам'ять – це психічна властивість людини, яка відкриває її можливості для здобуття досвіду. Пам'ять виявляється в запам'ятовуванні, збереженні, розпізнаванні та відтворенні явищ, процесів і психічних станів. Завдяки цій психічній властивості людина отримує різноманітну інформацію.

У молодшому шкільному віці відбувається інтенсивний розвиток довільного запам'ятовування й відтворення. Але, без спеціального керівництва розвитку пам'яті, молодші школярі використовують тільки найпростіші способи довільного запам'ятовування і відтворення. Для розвитку логічної пам'яті важливою є настанова вчитися зрозуміти (проаналізувати, порівняти, співвідносити, згрупувати) навчальний матеріал, а потім завчити його. Якщо учнів не навчити порівнювати, знаходити подібне і відмінне в навчальному матеріалі, то неминучі помилки в запам'ятовуванні. Важливим є також оволодіння прийомами співвіднесення (поєднання майбутніх знань з раніше набутими). Учні III класу уже здатні користуватися такими прийомами.

В нашому дослідженні нами були використані методики: «Асоціації» та «Піктограма». Після визначення рівня пам'яті учнів протягом 6 тижнів ми проводили з дітьми різні вправи для поліпшення їхньої пам'яті. Наприклад, одна з них «Що якого кольору», мета якої прослухати текст та зафарбувати предмети таким кольором, який був названий у тексті.

Отже, тренуючи пам'ять, ми помітили, що молодший школяр набуває здатність формулювати і ставити питання, будувати докази, робити висновки, вчиться застосовувати знання, які набув в розв'язанні як стандартних, так і нестандартних завдань, оволодіває поняттями і рядом розумових дій. Розвиток пам'яті сприятиме якісній підготовці до життя, формуванню особистості.

РОЗВИТОК МИСЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

Проблема розвитку мислення у дошкільному віці завжди була актуальною. У своїх працях вчені розглядали розвиток мислення дитини дошкільного віку під час різного типу ігор. Оскільки саме у дошкільному віці починається підготовка дитини до школи, важливим є використання ігор, які дозволяють навчити дитину. Навчання дітей може відбуватися у різних формах, але найбільш природною та ефективною для них є дидактична гра. Дидактична гра представляє собою багатопланове педагогічне явище: вона може виступати як ігровим методом навчання дошкільнят, так і формою навчання, або засобом всебічного виховання та розвитку дитячої особистості.

Педагоги вважають, що народ був першим творцем дидактичних ігор, оскільки вони відзначили дивовижну особливість дітей, яка полягає у сприйнятливості до навчання в ігровому процесі за допомогою іграшок. Метою будь-якої дидактичної гри є розвиток мислення дитини та таких розумових здібностей, як уміння порівнювати, узагальнювати інформацію, класифікувати предмети та явища навколишнього світу, а також збагачення його досвіду. Варто зазначити, що ефективніше проводити дидактичні ігри з групою дітей, оскільки колективні ігри сприяють якісному розвитку мислення. Застосування дидактичних ігор, безумовно, підвищує інтерес дошкільнят до навчання, розвиває їхню концентрацію, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу. Особливо ефективно застосовувати такі ігри при організації безпосередньої освітньої діяльності з різних напрямків, наприклад, формування єдиної картини світу, елементарних математичних уявлень тощо. Ці ігри сприяють засвоєнню та закріпленню знань дітей, оволодінню ними формами пізнавальної діяльності, а також застосування дидактичних ігор, безумовно, підвищує інтерес дошкільнят до навчання.

ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Сучасна концепція системи освіти ґрунтується на забезпеченні сучасної якості освіти, формуванні нових життєвих установок особистості. При цьому основною метою модернізації є створення механізму сталого розвитку освіти. Сучасна школа – це школа співробітництва, співтворчості вчителів, дітей та батьків заради розвитку в дитині культурної особистості та творчої індивідуальності. Побачити у кожному учні неповторні якості, зрозуміти та прийняти його самоцінність – ось головне педагогічне завдання сучасної школи.

Важливою психолого-педагогічною проблемою сучасної освіти можна назвати вибір методів навчання та виховання дітей, які ґрунтуються, насамперед, на розумовій самостійності. Важливим питанням у цій ситуації стає питання про готовність самого педагога до розвитку розумових здібностей дитини. Адже, щоб сформувати розумову самостійність у учнів, педагогу необхідно самому володіти відповідними вміннями. У зв'язку з цим розумову самостійність правомірно розглядати як здатність педагога до відображення та прогнозування власної діяльності своїх вихованців.

Створення та впровадження у практику навчання комплексу методик, що розвивають розумові здібності дітей, – це один із способів вирішення актуальної проблеми освіти. Саме розвиток, тобто відхід від традиційної педагогіки до розвиваючої, тому що лише розвиваюча педагогіка ставить собі за мету розвиток особистості учня, вироблення в особистості особливих властивостей, новоутворень у психіці, здібностей, які стають невід'ємними якостями особистості. І при цьому вчитель має виконувати функцію не лише носія інформації, а й організатора співробітництва, консультанта, управляючого пошуковою роботою учня.

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

В сучасному світі питання навичок, умінь, а особливо знань в різних галузях стає все більш актуальним, тобто їх якість і ступінь володіння ними. І це все можна прив'язати до одного поняття – освіта. Освіта — цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, умінь та навичок або щодо їх вдосконалення. Тобто освіта – це нові знання в новому світі, тобто “інноваційні” знання.

Згодом система освіти стає “застарілою” і не відповідає сучасним вимогам. Саме тоді їй необхідні зміни, котрі завжди супроводжуються додатковим навантаженням на всі освітянські структури.

Перспективи сучасної освіти приводять до висновків, що освітня система, навчальний заклад, педагогічний колектив, педагог, які ігнорують у своїй діяльності інноваційний чинник, не лише відставатимуть від суспільних процесів, тенденцій, а й спричинятимуть формування покоління, заздалегідь запрограмованого на аутсайдерські (останні) інтелектуальні, духовні, соціальні позиції. Тобто, зміни в освіті з плином часу неминучі.

Завдяки навчальному процесу можливе утворення і вдосконалення умінь, створення нових навичок, які необхідні для використання в нових процесах, роботі та інших нових завдань в сучасному світі. Сучасна освіта є найбільш демократичною, тобто сучасні ідеології вносять нове, що дає учням і вчителям більше варіантів розвитку навчання.

Треба приділяти більше уваги аспектам, котрі супроводжують навчання, їх вивченню та вдосконаленню, починаючи від освіти, закінчуючи психофізичною готовністю. Треба шукати нові рішення та можливості, переглядати методи навчання, шляхи мотивації учнів та вчителів. Тоді зміни відбудуться не лише в освіті, а й на рівні якості життя в країні.

ПРЕВЕНТИВНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Основне завдання превентивного виховання дітей і молоді - створити умови для формування позитивних якостей особистості в процесі різноманітних видів діяльності, що сприяють інтелектуальному, морально-етичному, естетичному розвитку, виробленню стійкості до негативних впливів. У превентивному вихованні школярів важливим є залучення до виховного процесу батьків, громадських організацій, самоврядування; координація взаємодії навчального закладу та сім'ї. Постійна співпраця з батьками сприяє усуненню психолого-педагогічних порушень соціальної адаптації неповнолітніх.

Робота педагогічного колективу навчального закладу у напрямі превентивного виховання полягає передусім у формуванні в учнів високих моральних якостей, які є головним чинником вибору способів поведінки. Практика показує, що формування в дітей позитивного чи негативного досвіду починається із сім'ї. Сім'я, з точки зору пред'явлених до неї вимог, повинна максимально забезпечувати адаптацію дітей до умов суспільного життя, а також підготувати ґрунт для прийняття дитиною соціальних норм. Але проблема полягає в тому, що сучасна сім'я часто не бажає, не вміє чи неспроможна правильно виховувати дітей. Тому навчальний заклад, налагоджуючи контакт з сім'єю і постійну взаємодію, повинен допомогти у розв'язанні цієї проблеми.

Найважливіша роль у превентивному вихованні учнівської молоді відводиться класним керівникам. Саме класний керівник має змогу спостерігати за учнями схильними до правопорушень; залучати таких дітей до різних видів діяльності; здійснювати контроль за організацією вільного часу таких учнів; інформувати батьківську громадськість про дотримання учнями норм поведінки чи їх порушення.

Я. Радченко

УМЛФ імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК НЕОБХІДНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Розвинутий емоційний інтелект є одним із наскрізних умінь у Концепції НУШ. Це є важливою частиною процесу соціалізації здобувачів в умовах функціонування освітньої реформи. Результати багатьох емпіричних досліджень модальності та рівнів емоційного інтелекту школярів «класичної» школи та учнів НУШ продемонстрували суттєві відмінності у побудові когнітивно-інтерпретаційних схем розпізнавання учнями емоцій та станів. Аналіз психологічних джерел з проблеми розвитку емоційного інтелекту дозволив визначити актуальність цього питання. Вивчення поняття «емоційний інтелект» входить у коло наукових інтересів таких вчених: І. Андрєєва, Р. Бар-Он, Г. Гарднер, Д. Гоулмен, Д. Карузо, Дж. Мейєр, В. Моргун, П. Селовей, Дж. Стайн, Е. Носенко, В. Юркевич, М. Шпак тощо.

Впровадження в сучасну освіту емоційної грамотності є важливою умовою формування сучасної людини. Деякі програми підвищення емоційного інтелекту розроблялися в якості допоміжного вирішення, уживання заходів для подолання проблеми, особливо – насилля. Однак це не єдиний напрям розвитку. Важливо пам'ятати, що школа залишається єдиним місцем, де можна вирішити проблему браку емоційних і соціальних компетентностей. Емоційна грамотність означає наявність більш широких можливостей отримувати освіту, вона заповнює прогалини в соціалізації дітей, які виникають внаслідок різних причин: розуміння себе і своїх потреб, емоцій власних та інших; навички осмислювати та долати особисту кризу тощо.

Така колосальна ідея, на нашу думку, потребує вирішення двох задач: вихід вчителів за рамки традиційної місії – тільки подача знань з предмету та переосмислення суспільством значення освіти.

ЛІДЕРСТВО В СТУДЕНТСЬКОМУ КОЛЕКТИВІ

Студентський вік є унікальним періодом життя людини. Це час досягнень, стрімкого накопичення знань, умінь, становлення моральності, здобуття нової соціальної позиції. На розвиток особистості студента впливає студентське середовище, особливості групи, де відбуваються процеси систематизації, формування та зміни міжособистісних взаємин на емоційному та діловому рівнях, розподілу обов'язків членів групи та висування лідерів.

Група студентів — це система, яка розвивається за об'єктивно існуючими законами, законами спілкування. Групи студентів діють як на основі самоврядування за участю системи формальних та неформальних лідерів колективу, так і викладача.

Здатність індивіда у студентському колективі виконувати лідерську функцію багато в чому залежить від рівня розвиненості його організаторських та комунікативних якостей. Лідер групи повинен мати тенденцію до наявності таких характерологічних рис: воля, психічна стійкість, критичність, витривалість, оптимістичність, вимогливість до себе та інших, сприйнятливість до нового, рішучість, ініціативність, незалежність, самокритичність, надійність.

Структура моделі студентського лідера групи має такі складники: мотивацію, спрямованість діяльності, особистісні якості лідера (здібності, риси характеру), його інтегральні характеристики (самосвідомість, креативність) та термінальні цінності (здоров'я, наявність вірних друзів), що визначають унікальність лідера.

Формування особистісних якостей студентів усього колективу та ціннісних орієнтацій лідерів – це організований, цілеспрямований процес, який забезпечує ефективну діяльність та вирішення завдань групи, спрямований на удосконалення взаємодії „викладач - студент”.

А. Садовнича
факультет початкового навчання

**ПОЧУТТЯ СУБ'ЄКТИВНОЇ САМОТНОСТІ ТВОРЧОЇ
ОСОБИСТОСТІ**

Самотність – складний психологічний феномен, який свідчить про порушення реальних зв'язків і відносин особистості, але суб'єктивний стан самотності є власним вибором, соціальним станом, який активізує внутрішній діалог, змушує замислитися над сенсом свого існування, глибше зрозуміти себе та сприяє розвитку емпатії, соціального інтелекту, творчості.

Нами було проведено психодіагностичне дослідження, у якому приймали участь 36 осіб – 18 жінок, 18 – чоловіків; віком від 19 до 22 років. Були використані шкала самотності Рассела, методика «Піктограми». В ході чого були отримані наступні результати:

1. Почуття суб'єктивної самотності більш виражено у представників чоловічої статі і в меншій мірі – у жіночої.

2. У досліджуваних з високим рівнем самотності простежується наявність сюжетних та метафоричних зображень, які відповідають високому рівню креативності.

3. У досліджуваних з середнім рівнем суб'єктивної самотності більшість зображень носить абстрактний характер, знаково-символічні та метафоричні малюнки зустрічалися удвічі менше, ніж при високому рівні.

4. У досліджуваних з низьким рівнем самотності, спостерігалась наявність конкретних зображень, абстрактних та знаково-символічних однакове співвідношення (по 21,43%). Метафоричних та сюжетних зображень на малюнках у досліджуваних з низьким рівнем почуття суб'єктивної самотності виявлено не було.

В результаті порівняння типів зображень вдалося простежити наявність тенденції до збільшення рівня креативності при збільшенні рівня самотності, тобто іншими словами можна сказати, що між самотністю та креативністю є прямо пропорційна залежність.

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОСТІ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Актуальною проблемою в наш час є формування доброзичливості молодших школярів. Розробкою питань доброзичливості займалися К. Ушинський, В. Сухомлинський, О. Доманюк, В. Павленко тощо.

Вчені вважають, що доброзичливість – соціально позитивний, але досить пасивний стан дитини та природний фон для позитивної людини. Втім, доброзичливість може мати й активну і енергійну форму, тоді вона проявляється як турбота і любов. Іншими словами можемо сказати, що доброзичливість - це вміння та готовність відповісти добром.

В. Сухомлинський на своєму власному досвіді вчив дітей відчувати радість від справ, що зроблені на благо людей.

О. Доманюк, В.Павленко підкреслюють, що доброзичливість проявляється в симпатії, співчутті, прихильності.

Доброзичливість визначається правом кожної людини на повагу людей. Стає очевидно, наскільки важливо закладати основи доброзичливості ще з дитинства.

Розвиток доброзичливості сприяє встановленню у класі атмосфери доброзичливості, взаємодопомоги, взаємоповаги, емоційного сприйняття. Що є дуже важливим в умовах інклюзивного навчання, коли учні намагаються навчатися разом з дітьми, які мають деякі відхилення у розвитку, які відрізняються від них своїми фізичними властивостями, які потребують розуміння з боку інших людей.

Отже, доброзичливість є однією з головних якостей школярів. І ще з маленького віку треба привчати дітей до справжнього: до доброзичливості, до розуміння та турботі один про одного. Всі ми знаємо, що доброзичливість – це приклад людяності. Саме тому важливо виховати її ще на початку шляху кожної індивідуальності.

ОНЛАЙН ЗАСОБИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В сучасних умовах діджиталізації навчального процесу постає питання якісної оцінки знань учнів в дистанційному форматі. Серед великої кількості онлайн сервісів та програм досить практичними є Quizizz та Liveworksheets.

Сервіс Quizizz є дуже популярним у світі та налічує мільйони користувачів. Він забезпечує дистанційне навчання та контроль знань через створення контрольних робіт, а також домашніх завдань у форматі тестів, вікторин, змагань. Сайт містить величезну кількість готових завдань з найрізноманітніших дисциплін та галузей, однак учитель може створювати нові оригінальні завдання самостійно. Забезпечується виконання завдань класом у режимі реального часу та можливість учителя відслідковувати результати кожного школяра. Зареєструватися можна через Google акаунт або введення даних вручну у розділі «Класи» шляхом відправки школярам спеціального посилання або через Google Classroom, але для цього необхідно зареєструвати класи у даному сервісі. Далі приступаємо до створення завдань, клікаючи по «Створити новий тест». У новому вікні записуємо назву та обираємо тему тесту. До кожного запитання можна додавати 4 чи більше варіанти відповідей, завантажувати формули й рівняння, зображення та аудіофайли. Внизу вікна зліва вказуємо час на виконання завдання. Уже готовий тест/вікторину можна виконувати з учнями в режимі онлайн (кнопка «Грати вживу») або давати як домашнє завдання (кнопка «HW»). Під час роботи режиму Live учитель має змогу безпосередньо моніторити процес виконання роботи учнями. Подібно працює і сервіс Liveworksheets. Вчитель має змогу створювати інтерактивні завдання, тести, перевірочні роботи різного формату. Цей сервіс стане в пригоді у створенні завдань з циклу підготовки до ЗНО.

Вчитель має змогу створити свій банк робочих зошитів різного рівня та тематики, та додавати свої класи.

ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ НУШ

Нововведенням у НУШ є оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи та впровадження Свідоцтва досягнень. Кожен учень наприкінці навчального року отримує таке свідоцтво з рекомендаціями для батьків щодо освітнього процесу. Поточне оцінювання у початковій школі не застосовується, виключно формувальне. В зошитах рекомендовано виставляти не бали чи рівні, а надавати коментарі до учнівської роботи. Підсумкове оцінювання у третіх та четвертих класах Нової української школи здійснюється за рівневою шкалою. Оцінювати потрібно кожен окремий очікуваний результат, а не компетентність цілком. Тому що кожна компетентність є наскрізною та реалізується через усі освітні галузі, вона не дорівнює навчальному предмету чи інтегрованому курсу. Тому виміряти та оцінити можна тільки результати на кожному етапі формування компетентності.

У діагностичних роботах слід залишати коментарі, що пояснюють учням їх помилки та вказують на досягнення. Для формулювання оцінювального судження рекомендовано характеристику результату навчання співвідносити з орієнтовною рамкою оцінювання. Водночас рівень результату навчання учня не визначається. Наприклад: “Завдання виконано загалом правильно, однак ураховуй, що за правилами одну букву слова не переносять у наступний рядок”.

Такий підхід до оцінювання результатів навчальної діяльності учнів дає можливість поступової адаптації школярів до навчального процесу, зменшує його стресовість. Результати успішності кожного учня - конфіденційна інформація, доступ до якої мають тільки сама дитина та її батьки. Це допомагає уникнути дискримінації дитини у шкільному колективі через результативність навчання, адаптувати дітей до взаємодії у колективі.

В.Синячок

факультет дошкільної освіти

ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗІЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

У різних країнах світу інклюзивна форма навчання дітей з особливими освітніми потребами існує понад 30–40 років і стала вже світовою тенденцією. До країн із найбільш досконалим розвинутим законодавством у галузі інклюзивної освіти належать: Канада, Кіпр, Данія, ЮАР, Іспанія, Бельгія, Швеція, Великобританія, США.

Інклюзивна освіта – це, передусім, формування суспільної уваги та поваги до розмаїття та унікальності кожної дитини, що, у свою чергу, забезпечує ліпшу якість освіти для всіх дітей.

Інклюзивна освіта стала підтримуватись законодавчою базою України з 2010 року, коли до Закону України «Про загальну середню освіту» були внесені зміни, згідно з якими загальноосвітні навчальні заклади могли повноправно створювати спеціальні та інклюзивні класи для навчання дітей з особливими потребами. У серпні 2011 року Кабінет міністрів України затвердив «Порядок організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах», де у загальному вигляді окреслюються конкретні заходи щодо організації цієї інноваційної форми освіти, надання освітніх послуг учням, створення умов для безперешкодного доступу до таких закладів, забезпечення їх навчально-методичними, науково-дидактичними посібниками та індивідуальними засобами, створення інклюзивних класів, комплектування та наповнення їх учнями, а також забезпечення шкіл з інклюзивною формою навчання відповідними педагогічними кадрами. На сьогоднішній день інклюзивне навчання поширюється у всіх регіонах України.

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕНТРАЦІЇ УВАГИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Провідною діяльністю молодших школярів є навчальна, вона потребує активності, розумової зосередженості, самоорганізації, ресурсів уваги. Увага безпосередньо пронизує всю психічну діяльність та є одним із вагомих показників успішності молодших школярів. Питанням властивостей уваги, зокрема концентрації, у свій час займалися Л. Виготський, П. Гальперін, Н. Добринін, М. Ланге, І. Павлов, С. Рубінштейн, А. Ухтомський. Концентрація – це властивість уваги, яка містить у собі здатність зосередитися на поточному завданні, ігноруючи відволікання.

Проблеми з концентрацією уваги є одним з найбільш поширених труднощів контролю поведінки, що проявляються у дітей молодшого шкільного віку. Вони проявляються в школі в різних формах – непослідовне виконання дорученої роботи, нездатність згадати інструкції та вказівки щодо виконання завдань, низькі організаційні навички: відсутність необхідних матеріалів на уроках, невиконання домашніх завдань. В результаті проблеми з концентрацією уваги призводять до погіршення показників навчальної діяльності.

З метою виявлення рівня концентрації уваги, нами було використано методику Гуго Мюнстерберга з учнями 3 класу (загальна кількість респондентів – 21). За 2 хвилини молодші школярі мали серед буквенного тексту виділити слова, якомога швидше зчитуючи текст. Аналіз результатів показав, що учні 3 класу мають такі рівні концентрації уваги: високий – 3 школяра, середній – 11 школярів, низький – 7 школярів.

Отже, отримані результати свідчать про те, що більшість учнів початкових класів мають середній рівень концентрації уваги, проте кількість дітей з низьким рівнем також є досить високою. Звичайно, ми поки що маємо дуже малу вибірку, щоб робити вагомі висновки.

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

В українській педагогічній науці в останні роки загальноприйнятими вважають таку систему компетентностей, які мають набути учні загальноосвітніх навчальних закладів протягом періоду навчання: надпредметні (ключові), галузеві і предметні компетентності. До історичних предметних компетентностей відносяться: хронологічна, просторова, інформаційна, мовленнєва, логічна і аксіологічна.

В практиці ми використовуємо компетентнісний підхід у навчанні дітей історії, на кожному уроці, на кожному його етапі формуючи ті чи інші учнівські компетентності. Формування компетентностей найефективніше відбувається шляхом поєднання різних методів та технологій навчання.

Актуальним на сьогоднішній день є і використання елементів технології критичного мислення. В інформаційному суспільстві, в якому ми живемо, інформація стає засобом тиску, новітні політичні технології можуть формувати суспільну думку, маніпулювати суспільною свідомістю. Засобом, що може протистояти цьому є навчання дітей критичному мисленню. Розвиток критичного мислення дає можливість формувати аксіологічну, мовленнєву, логічну та інформаційну компетентності.

Під час уроків застосовуємо такий важливий засіб пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання, як дискусія, що дозволяє учневі визначити власну позицію, формує навички відстоювання своєї особистої думки, поглиблює знання з проблеми, яку вивчають. Це методи «ПРЕС», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Дебати». Доцільним на уроках історії України в 5-8 класах є використання 15-хвилинних фільмів з серії «Невідома Україна».

Отже, одним з найважливіших завдань шкільного курсу історії є формування компетенції, притаманної громадянину демократичного суспільства.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ «ЗАХИСТУ УКРАЇНИ»

Під час вивчення основ стрільби зі стрілецької зброї застосовують такі методи: розповідь, показ і тренування у вирішенні вогневих завдань із використанням навчально-тренувальних засобів, прицілів, наочних посібників. Практичні заняття з вивчення будови зброї проводяться в кабінеті предмета з використанням навчальної зброї та її макетів. На вогневих тренуваннях учні навчаються прийомам та правилам стрільби й метанню гранат, відпрацьовують нормативи, вирішують вогневі завдання, тренуються в спостереженні за полем бою, виявляють цілі й визначають дальності до них. У ході цих тренувань в учнів формуються первинні навички із вогневої підготовки.

Головна мета на заняттях з вогневої підготовки - навчити учнів вести вогонь з пневматичної зброї з використанням відкритого прицілу з різних положень (лежачи, з коліна, стоячи, на ходу), у тому числі й у засобах індивідуального захисту. У якості цілей використовують як штатні мішені, так і пропорційне зменшені мішені з курсу стрільб. Перед початком практичних стрільб обов'язково визначити в учнів ведуче око і, у залежності від цього, коректувати положення для стрільби (з лівого або з правого плеча).

Після досягнення стабільних результатів стрільби застосовуються групові способи навчання. З числа кращих стрільків призначаються командири груп, які по черзі, що визначається жеребкуванням, по колу набирають собі групи. У складі груп виконується дуельна стрільба (виконується двома групами, на двох напрямках, кожна група стріляє з однієї гвинтівки, цілі – військові комбіновані, відстань до цілей однакова, стрільбу одночасно розпочинають командири по команді керівника, інші стрілки групи стріляють по чергово естафетним способом). Перевірка знань і виконання нормативів з вогневої підготовки здійснюється під час проведення занять на навчальних місцях.

КОГНІТИВНА МЕТОДИКА У ВИКЛАДАННІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ефективність когнітивної методики є в тому, що вона розвиває в учнів вміння систематизації, аналізу фактів та виявлення взаємозв'язків між ними, направлена на швидке й ефективне рішення практичних завдань.

Метод скрайбінгу дозволяє подавати інформацію у вигляді яскравих образів, оформлених як малюнки, що супроводжуються текстом. Цей спосіб дає змогу розставити акценти на ключових моментах і привернути увагу учнів. Образи, що виникають у процесі пояснення навчального матеріалу з використанням технології скрайбінгу оживляють розповідь і дають можливість фіксувати розвиток теми у свідомості у вигляді ланцюжка, поповнюючи простір скрайб-малюнка, виконаного у максимально спрощеному вигляді. Скрайбінг полегшує комунікацію, ідеї, поняття та взаємозв'язки.

Хмара слів - це візуальне відтворення списку слів, категорій, міток чи ярликів на єдиному спільному зображенні. За допомогою хмар слів можна візуалізувати термінологію з певної теми у більш наочний спосіб. На уроках хмара слів допомагає відобразити імена видатних постатей, які жили у певний час.

Метод символічного бачення - це пошук або побудова учнями зв'язків між об'єктом та його символом. Після з'ясування характеру взаємин та його об'єкта (наприклад, світло-символ добра, спіраль-символ нескінченності, голуб-символ миру) пропонуємо спостерігати за об'єктом для того, щоб побачити та зобразити його символічно у графічній, знаковій, словесній або іншій формі. Метод актуальний при вивченні творчості поетів-символістів.

Метод мандрівки у майбутнє - ефективний спосіб розвитку навичок передбачення. Отже, стратегія когнітивного навчання в тому, щоб навчити учнів вчитись, навчити думати.

СУЧАСНА ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

В умовах реформи нової української школи особлива увага приділяється вихованню в учнів початкової школи інформаційної культури, формуванню системи бібліотечно-бібліографічних знань. Перед сучасним бібліотекарем стоїть завдання навчити дітей основам самостійного користування бібліотекою, знайти такі засоби, які б перетворили кожне відвідування шкільної бібліотеки в приємне і пізнавальне заняття. На формування позитивного ставлення учнів до бібліотеки впливає ряд факторів: естетичне та зручне оформлення бібліотечного простору; чистота і охайність бібліотечного простору; комфортні умови для роботи з різними джерелами інформації (друкованими, електронними); фонд дитячої літератури (для дітей 6-10 років), який відповідає освітнім потребам учнів НУШ. Заохочення учнів початкової школи до пізнавальної діяльності відбувається в процесі проведення різних масових заходів, основним з яких є бібліотечний урок. Цей вид бібліотечної активності повинен бути цікавим дітям, або доповнювати тему, яку вони вивчають на звичайному уроці. Наприклад у 2 класі вивчали тему «Книга – ключ до знань. Значення книги у житті людини». На підсумковому уроці можна організувати бібліотечний захід: показати дітям різні види книжок, згадати, що вони дізнались про структуру книги, порахувати вік конкретної книги (застосовуючи математику), можна зважити книги. Багато запитань не буває. Можна згадати, з чого роблять папір, і поспілкуватись про зберігання книжок (проблема екології, зберігання дерев). Бібліотечний урок повинен складатися із різних «активностей» для учнів. Тоді вони не нудьгуватимуть на уроці, їм буде цікаво. Треба якнайчастіше хвалити дітей за правильні відповіді. Таким чином підвищується їх самооцінка, а на підсвідомості формується думка, що читати і дізнаватись щось нове – це круто.

Г. Тищенко

факультет дошкільної освіти

УМОВИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМИН МІЖ ВИХОВАТЕЛЕМ ТА ДІТЬМИ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблему розвитку взаємин між вихователем та дітьми дошкільного віку досліджували І. Беднарчук, І. Бех, В. Желанова, А. Карнаухова, О. Козлюк, О. Кошелівська, в їх роботах проаналізовано деякі умови їх формування в ЗДО. Вчені звертають увагу на важливість початкового етапу встановлення контакту для розвитку подальших взаємин вихователя з дитиною. Серед факторів, що впливають на ефективність початкового етапу взаємодії між вихователем і вихованцем виділяють: спеціальну підготовку вихователя, підготовленість дитини до дитячого садка батьками.

Також у дослідженнях виокремлено низку педагогічних умов щодо розвитку взаємин вихователя з дошкільниками засобами ігрової діяльності, роботи з казкою. Зокрема А. Карнаухова, досліджуючи проблему розвитку шанобливого ставлення середніх дошкільників до дорослих, виокремлює такі умови, як: створення розвивального середовища у навчальному закладі; збагачення знань дітей змістом казок морального спрямування.

Значної уваги приділено ролі ігрової діяльності як засобу розвитку міжособистісних взаємин. Зазначено, що розвитку взаємин вихователів із дошкільниками сприяють ігри-заняття, ігри-бесіди, ігри-драматизації, спільні ігри вихователя з дітьми поза заняттями, а також спільні ігри молодших і старших дітей. Спільна участь у грі вихователя і дітей впливає на встановлення більш тісних контактів.

Таким чином, умовами розвитку взаємин вихователів та дітей середнього дошкільного віку виступають встановлення контакту на початковому етапі знайомства, цілеспрямована діяльність щодо організації ігрової діяльності дітей, активна участь у ній вихователя та його особистісні якості.

факультет природничої, спеціальної та здоров'язберезувальної освіти

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В УМОВАХ

НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Одним із напрямів реформування освіти є впровадження компетентісно спрямованого підходу. Особливість компетентісного підходу – в формуванні й розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Головне – особистість, яку ми формуємо своєю діяльністю, пов'язаною з вивченням предмета.

Серед основних завдань, які стоять перед нами, є сприяння повноцінному розвитку особистості вихованців, учнів на кожному віковому етапі, створенн умов для формування у них мотивації до самовиховання і саморозвитку; забезпечення індивідуального підходу до кожного учасника навчально-виховного процесу на основі його психолого-педагогічного вивчення; профілактика і корекція відхилень в інтелектуальному і психофізичному розвитку вихованців, учнів; підвищення рівня психологічної компетентності усіх учасників навчально-виховного процесу; раннє виявлення та створення психолого-педагогічних умов для соціалізації дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Ефективність формування різних компетентностей в учнів залежить від рівня психологічної компетентності педагогічних працівників навчальних закладів, а рівень психологічної компетентності педагогів підвищується за рахунок проведення систематичної просвітницької та самоосвітньої діяльності. Формування та удосконалення компетентності учасників освітнього процесу потребує грамотного психологічного супроводу. В межах сучасних освітніх нововведень, пов'язаних із переходом на компетентісний підхід до навчання і виховання психологічна служба може допомогти швидшому і більш безболісному переходу від міфотворення чи скептицизму до серйозної роботи.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ АРТПЕДАГОГІКИ У КОРЕКЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ З ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Артпедагогіка - синтез двох галузей наукового знання (мистецтва та педагогіки), який забезпечує розробку теорії та практики педагогічного процесу творчого розвитку дітей завдяки художньо-творчій діяльності (музичній, зображувальній, художньо-мовленнєвій, театралізовано-ігровій). Відрізняють різні її види залежно від засобу впливу: музика - це музикотерапія, література - це бібліотерапія, театр - це імаготерапія, образотворче мистецтво - це ізотерапія, танець, рух - кінезітерапія, казка - казкотерапія, пісок - пісочна терапія, гра - ігротерапія.

Артпедагогіка успішно використовується у роботі логопеда, тому що вона сприяє подоланню загального недорозвинення мовлення за такими напрямками:

- розвиток слухової уваги, слухової пам'яті та фонематичного сприймання;
- удосконалення артикуляційної та загальної моторики, засвоєння артикуляційних вправ, що розвивають рухливість артикуляційного апарату;
- закріплення та автоматизація звуків;
- закріплення, уточнення та активізація лексичного матеріалу;
- закріплення граматичних категорій;
- формування діалогічної та монологічної форм зв'язного мовлення;
- розвиток м'якої моторики;
- розвиток пам'яті, уваги, мислення.

Отже, створення середовища для організації арт-терапевтичної роботи в умовах стандартного закладу дошкільної освіти є дуже важливим для мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку.

Д. Швидка

факультет природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти
ПСИХОЛОГІЧНІ ПОРТРЕТИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ООП

Сім'я – найближче оточення будь-якої дитини, яка виконує низку функцій. Саме сім'я забезпечує виховання, комунікацію, підтримку, організацію дозвілля дитини. Безперечно, що особливе значення має сім'я для дитини з ООП.

Педагогу, який працює з учнем з ООП, важливо знати психологічні портрети їхніх батьків. У психолого-педагогічній літературі виділено три основні типи батьків дітей із ООП.

Перший тип - це тривожно-сензитивні батьки. Батьки цього типу у взаємовідносинах з дитиною йдуть їй на «поступки», у них відсутня вимогливість, вони некритично оцінюють можливості своєї дитини. У таких батьків можна спостерігати істерики, прагнення уникнути проблем. Їм характерний тривожний фон настрою.

Другий тип - це імпульсивно-інертні батьки. Вони відрізняються активною життєвою позицією. Вміють встановлювати тісні контакти з батьківськими організаціями, мають на меті оздоровлення дитини. Можуть використовувати жорсткі форми взаємодії з дитиною (окрик, придушення особистості) у вихованні. Схильні до участі в сварках із фахівцями.

Третій тип – батьки психосоматичного типу. Їм властиві часті зміни настрою. Вони вважають за краще не обговорювати проблеми своєї дитини зі сторонніми людьми. Вважають за потрібне всі проблеми, пов'язані з дитиною, вирішувати самостійно.

Логопеду, педагогу необхідно знати портрет батьків, щоб правильно будувати роботу з дитиною та сім'єю.

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Основною формою організації навчально-виховної діяльності молодших школярів у різні часи була й залишається гра. Гра виводить маленьку людину з її реального побутового повсякденного життя, запобігає складанню стереотипів сумніву й недовіри до своїх сил. Через гру дитині надається можливість заявити оточенню про свій позитивний потенціал.

Ефективними засобами пробудження живого інтересу до вивчення предмету математики поряд з іншими методами є розвивальні ігри. Гра переключає довільну увагу дітей на навчальний процес, на розв'язання навчального завдання. Вона спонукає учнів до виконання більшої кількості різних завдань, сприяє більш свідомому, ґрунтовному засвоєнню знань, умінь і навичок. Застосування ігор на уроці математики допомагає мені урізноманітнити роботу учнів, зняти напруження від звичайної навчальної діяльності, переключити увагу школярів.

У своїй практиці ми використовуємо такі ігри, як: «Хто швидше?», «Магазин», «Ланцюжок», «Мовчанка», «Ромашка», «Драбинка», «Закінчи приклад», «Математична рибалка», «Найшвидший поштар», «Альпіністи» та інші. На кожному уроці намагаємось провести гру, ігрову вправу, розучити лічилку, відгадати загадку, ребус, задачі-жарти.

Включення в урок ігор і ігрових моментів робить процес навчання цікавим, створює в дітей бадьорий робочий настрій, полегшує подолання труднощів у засвоєнні навчального матеріалу.

Отже, використання ігор на уроках математики стає важливим засобом розвитку інтересу до вивчення цього предмету і дає можливість більш об'єктивно оцінити знання і вміння учнів з даної теми.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. Сковороди
Психологічна служба

Вузівська науково-теоретична інтернет-конференція
для студентів, аспірантів, викладачів, учителів шкіл, вихователів

МОДЕЛІ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ У СУЧАСНИХ
СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОНТЕКСТАХ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Вузівська науково-теоретична інтернет-конференція, ініціатором проведення якої є Психологічна служба Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди. Конференція присвячена проблемам практичної психології в педагогіці, пошуку нових підходів у їх вирішенні.

Організаційний комітет запрошує Вас до участі в роботі інтернет-конференції, яка відбудеться в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. Сковороди за адресою м. Харків, вул. Валентинівська, 2.

Робоча мова конференції: українська, англійська.

Для участі в роботі конференції необхідно:

1. Надіслати на адресу Оргкомітету (або особисто) друкований варіант тез доповіді, підписаний автором/авторами та науковим керівником, а також їх електронний варіант.

2. Оргкомітет і редакція збірника залишає за собою право скорочувати, а також не друкувати тези, які містять граматичні, стилістичні помилки, виконані з порушенням вимог до оформлення матеріалів.

Вимоги до оформлення матеріалів:

Обсяг тез: 1 **повна** сторінка формату А4, виконана в редакторі MS Word.

Розмір полів: ліве, праве, верхнє, нижнє – 20 мм. Міжрядковий інтервал - 1,5.

Шрифт Times New Roman, кегль 14.

Порядок оформлення:

- 1 – ініціали та прізвище автора/авторів (по правому краю, жирно, курсив, кегль 14);
- 2 – ініціали та прізвище наукового керівника (по правому краю, жирно, курсив, кегль 14);
- 3 – назва доповіді (великі букви, посередині, жирно, кегль 14);
- 4 – основний текст (по ширині, абзацний виступ 0,95, переноси слів не допускаються, по тексту використовуються однакові лапки: „” та апостроф ’, кегль 14).

ВЗІРЕЦЬ

І. Іванова
наук. кер. В. Петренко

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ І БАТЬКІВ У ЗДО

Адреса Організаційного комітету

Україна, 61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 2.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. Сковороди

Психологічна служба, 401-б. Тел: (0572) 778-69-12.

E-mail: tyrludvas@gmail.com

ДЛЯ ПОДАТОК

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2021

Наукове видання

**МОДЕЛІ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ У СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ
КОНТЕКСТАХ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ
ВУЗІВСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ,
УЧИТЕЛІВ ШКІЛ, ВИХОВАТЕЛІВ
10 грудня 2021 року

Відповідальний редактор
Дорожко Ірина Іванівна

Відповідальний за випуск
Туріщева Л.В.
доцент кафедри психологічної та педагогічної антропології

Художній редактор, комп'ютерна верстка, коректор
Туріщева Л.В.